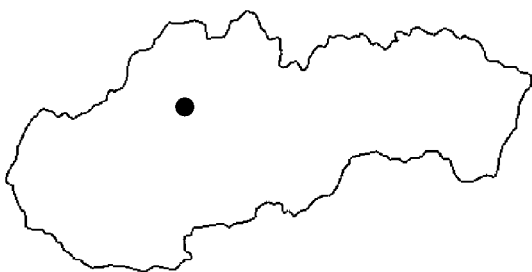

SÍDLISKO Z DOBY RÍMSKEJ V SLOVENSKOM PRAVNE

Revízne spracovanie nálezov¹

Miroslava Kissová – Denisa Krčová

DOI: <https://doi.org/10.31577/szausav.2020.67.15>

Keywords: Early Roman period, Púchov culture, Germanic pottery, Roman provincial pottery, intercultural connections

Roman Period settlement in Slovenské Pravno. Revision of finds

The settlement in Slovenské Pravno, site Lamošova Prašnica, located in the Turiec basin in present-day northern Slovakia, was partly researched by multiple field surveys, small-scale research excavations and the development-led excavation from 1976. Despite the rather severe documentation and the inexperience of local enthusiasts these activities offered quantity of movable artefacts. It was found out that the site was most importantly occupied during the Early Roman period, mainly in the second half of the 2nd century AD. The aim of the submitted article is to complete the information about settlement, pottery and other finds and evaluate them on the basis of more recent investigations and results of research in the region of northern Slovakia.

ÚVOD

Obec Slovenské Pravno púta pozornosť archeológov od začiatku druhej polovice 20. storočia. Do odborného povedomia sa dostala na základe veľkého množstva keramických nálezov z obdobia prelomu letopočtov, získavaných pri rôznych stavebných aktivitách a ťažbe štrkopieskového dolomitického vápenca a dolomitu (Petrovský-Šichman 1964; 1965, 84, 85; Povala 1964). Jednou z najvýznamnejších lokalít je poloha Lamošova Prašnica, známa aj ako Prašnica, kde sa od začiatku 60. rokov minulého storočia pri výstavbe rodinných domov a prislúchajúcej infraštruktúry narušovali sídliskové objekty z doby rímskej. Nálezový materiál zachraňoval a zbieral miestny občan G. Madigár, ktorý spolupracoval s viacerými inštitúciami ako Slovenské národné múzeum v Martine, Považské múzeum v Žiline, či Archeologický ústav SAV v Nitre. V priebehu nasledujúceho desaťročia sa tu realizovalo viacero povrchových zberov a zisťovacích, prípadne záchranných akcií pod taktovkou A. Petrovského-Šichmana a G. Povalu. Zistilo sa, že na sykom dolomitickom vápenci sa nachádzala sídlisková vrstva s objektami zo staršej doby rímskej. Menší záchranný výskum tu v roku 1970 uskutočnilo Múzeum A. Kmeťa v Martine, ktorý viedol G. Madigár. Časť materiálu, ktorý získal, publikoval K. Pieta (1982, tab. LIII; LIV) v rámci syntézy o púchovskej kultúre, neskôr taktiež v štúdiu zameranej na záverečnú fázu trvania púchovskej kultúry (Pieta 1994, obr. 2). V roku 1975 bol pri ťažbe dolomitického vápenca na temene Prašnice narušený ďalší sídliskový objekt z doby rímskej, z ktorého G. Madigár zachránil bohatý črepový materiál. Po obhliadke lokality bolo pracovníkmi AÚ SAV v Nitre, T. Kolníkom a J. Bátorom v tom istom roku, a K. Pietom a P. Šalkovským v nasledujúcom roku, rozhodnuté, že je nanajvýš potrebné vykonať záchranný archeologický výskum. Ten sa realizoval na jeseň v roku 1976 pod vedením P. Šalkovského (1977a, 261, 262, obr. 169). Výskum sa zamerlal na preskúmanie časti plochy bezprostredne ohrozenej a narušenej ťažbou vápenca a súčasne na zistenie prípadného pokračovania sídliska smerom k okraju zachovanej časti temena Prašnice. Siedmimi sondami sa odokrylo takmer 200 m² a preskúmaných bolo päť sídliskových objektov,

¹ Príspevok vznikol s podporou grantových projektov agentúry VEGA 2/0001/18 „Slovensko a stredné Podunajsko: vývoj od včasnej doby dejinnej po začiatok stredoveku“, 2/0358/18 „Rímsky tábor v Iži a jeho pozícia na hraniciach Panónie“ a ako dopadový ukazovateľ udržateľnosti projektu ITMS: 26220120059.

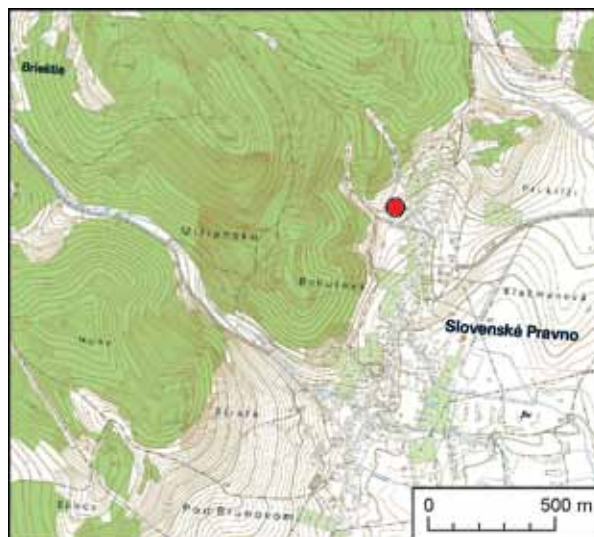
z toho tri reprezentujú eneolitické osídlenie, jeden patrí do staršej doby rímskej a jeden predstavuje pravdepodobne zvyšok novovekej zásobnej jamy (Šalkovský 1989, 419; 2018, 59, obr. 1).

Narúšanie a ničenie archeologických situácií pokračovalo aj v priebehu nasledujúcich rokov. Zriedkavo sa tu realizovali povrchové zbery, z ktorých pochádza predovšetkým črepový materiál, roztratený v depozitároch viacerých inštitúcií (M. Both, ústna informácia z roku 2019; Turčan 1986; ústna informácia z roku 2019). Takáto bohatá zbierka výrazného materiálu z konca staršej doby rímskej viedla k potrebe nanovo komplexne vyhodnotiť dostupné pramene na podklade najnovších výsledkov teoretického bádania v regióne severozápadného Slovenska.²

TOPOGRAFIA PRAŠNICE A OKOLIA

O príhodnom situovaní Slovenského Pravna pre rozvoj osídlenia v minulosti svedčí bohaté osídlenie (nielen) zo staršej doby rímskej. Lokality púchovskej kultúry sú známe na hrádkoch Bohušová (niekedy označované ako Miliansko), Sokolná skala (Sokol) so sídliskom na úpätí v doline Sokolného potoka (Sokolného jarku), Petrov vŕšok (Pieta 2018), či v polohe Šiance a Diel (Petrovský-Šichman 1965, 84, 85; Povala 1964, 223). Črepový materiál datovaný do doby rímskej bol nájdený aj v polohe Pod hradiskom, severne od Šiancov (Habovštiak/Bialeková 1963). Detailnejšie informácie o osídlení v dobe rímskej sprístupňujú odbornej verejnosti viaceré práce (Pieta 1982, tab. LIII; LIV; 1994, obr. 2; 2018, 76–83; Šalkovský 1989; 2018, 67–72). Mimoriadny význam Slovenského Pravna potvrdzuje koncentrácia nálezov a nálezísk nielen púchovskej kultúry, ale aj z počiatkov stredoveku. K najvýznamnejším možno zaradiť stredoveký hrádok Šiance (Petrovský-Šichman 1964, 82; Pramene II, 1992, 64), ktorý predstavuje jednu z dominant týčiacu sa nad severným koncom obce (tou druhou je hrádok Bohušová). Spektrum osídlenia dopĺňajú eneolitické objekty z polohy Lamošova Prašnica s dokladmi spracovania medenej rudy, dokumentované pri výskume P. Šalkovského v roku 1976 (Nevizánsky/Šalkovský/Zachar 2017; Šalkovský 2018, 62–66).

Takéto pomerne intenzívne osídlenie katastra obce (najmä) v období prelomu letopočtov musíme sčasti pripísať topografii Slovenského Pravna. Obec sa rozprestiera v juhozápadnej časti Turčianskej kotliny, na spojnici ciest spájajúcej Horné Ponitrie s Turcom (obr. 1). Situovaná je na úpätí pohoria Žiar, s priemernou nadmorskou výškou 505 m, prechádzajúc v smere na východ do údolnej nivy rieky Turiec. Predmetná poloha Lamošova Prašnica, z ktorej vo svetle najnovších poznatkov vyhodnocujeme nálezy, sa nachádza na severozápadnom okraji intravilánu obce, kde je od severu a západu chránená výbežkami pohoria Žiar (od západu hrádkom Bohušová a od severu hrádkom Šiance). Mierny svah Prašnice s nadmorskou výškou 508 až 514 m klesá južným až juhovýchodným smerom k stredu obce. Podložie tvorí sivobiely dolomitický vápenec, na ktorom sa vytvorila 30 až 50 cm hrubá vrstva hneдозeme, ktorá k povrchu miestami prechádzala do čiernej ornice (Šalkovský 1977b). Pôvodne bola táto plocha využívaná ako polia a pasienky, ktoré boli od konca 60. rokov minulého storočia postupne ničené zástavbou a exploataciou dolomitického vápenca, pričom bolo objavené výrazné osídlenie zo staršej doby rímskej (obr. 2). Vodné zdroje priamo na ploche Prašnice nie sú evidované, ale popri ostrohu tečie potok Briešfanka. Prevýšenie temena nad jeho tokom tvorí maximálne 25 m. V súčasnosti je sídlisko z veľkej časti zničené ťažbou a zástavbou, časť sa pravdepodobne nachádza aj v súkromných záhradách.

Obr. 1. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Poloha lokality na mape 1 : 10 000 (© GKÚ).

² Za ochotu vyhľadávať materiál v depozitároch múzeí a za jeho sprístupnenie ďakujeme M. Bothovi zo SNM, Etnografického múzea v Martine, Z. Stanekovej z Považského múzea v Žiline a V. Turčanovi z Archeologického múzea SNM v Bratislave. Veľkú vďaka vyjadrujeme taktiež P. Šalkovskému za súhlas revízne spracovať materiál z výskumu v roku 1976 a K. Pietovi za sprístupnenie nálezov z roku 1970.

Obr. 2. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Poloha lokality na mape 1 : 25 000 z rokov 1952–1957, na ktorej sú zobrazené miesta ťažby z kameňolomu a pieskovní (© GKÚ).

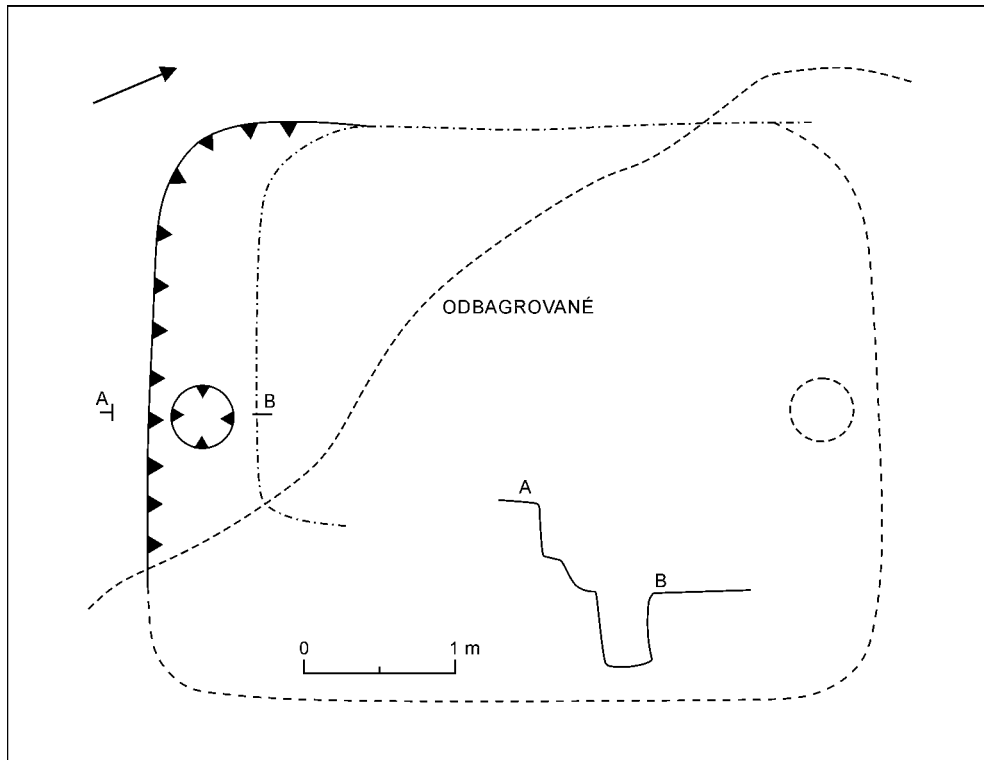
Okrem geografickej polohy obce musíme v súvislosti s intenzívnym osídlením katastra Slovenského Pravna, na prelome letopočtov, brať do úvahy nepochybne aj klimatické pomery, nerastné bohatstvo kraja či podobu vtedajšej kultúrnej krajiny. Doterajší výskum umožnil len sčasti priblížiť komplikovanú situáciu počas staršej doby rímskej na styčnej zóne medzi dvoma kultúrnymi okruhmi, teda medzi germánskym osídlením juhozápadného Slovenska a osídlením hornatej časti severného Slovenska nositeľmi púchovskej kultúry. Koncentrácia osídlenia v horskom teréne v širšom priestore Slovenského Pravna vyvoláva otázku dôvodu využívania tejto oblasti. Stimulom intenzívneho osídlenia nepochybne mohol byť priebeh lokálnych či diaľkových komunikácií. Naznačuje to aj skladba keramického fondu získaného počas rôznych záchranných akcií, ktoré boli realizované na Lamošovej Prašnici.

ZÁSTAVBA SÍDLISKA V POLOHE PRAŠNICA

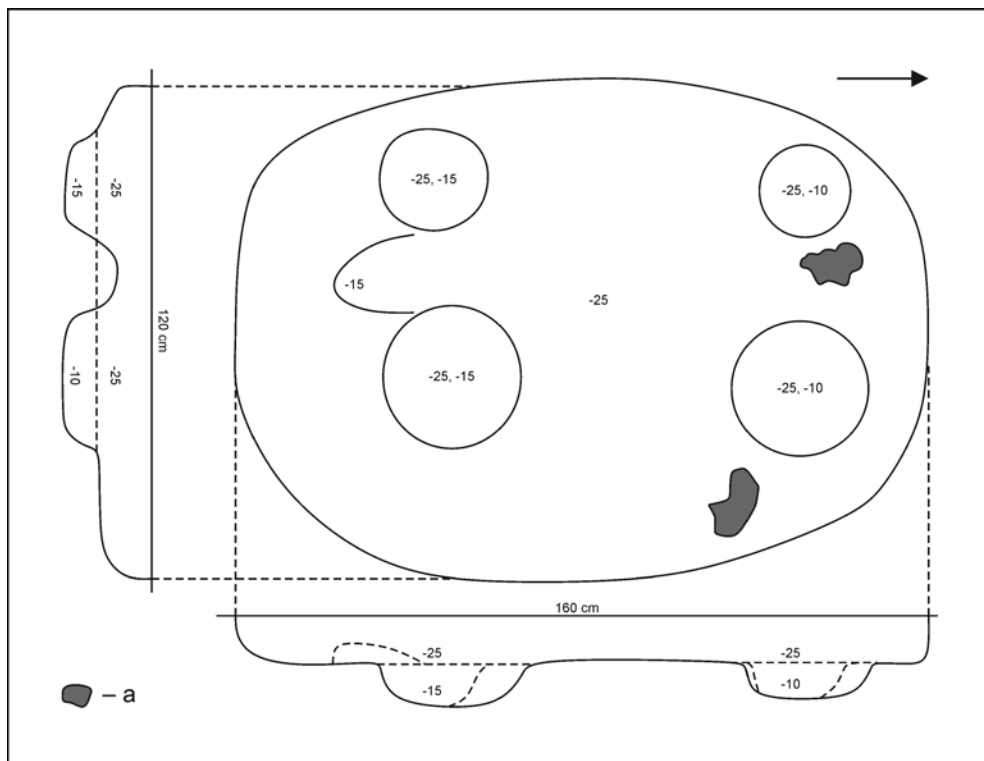
Drobné sondáže a menšie výskumy záchranného charakteru, ktoré sa na sídlisku v polohe Prašnica realizovali, nedokážu priniesť komplexný obraz o charaktere zástavby sídliska. Prispieva k tomu aj skutočnosť, že k značnému počtu výskumných akcií neexistuje žiadna nálezová dokumentácia. Niektoré nálezové situácie boli publikované, ale stav ich dokumentácie zodpovedá dobe ich vzniku. Detailnejšie informácie priniesol len výskum P. Šalkovského z roku 1976 (*Šalkovský 1977b; 2018*). Vytýčených tu bolo sedem sond a preskúmaná plocha bola s rozlohou takmer 200 m². V sonde I bolo odokrytých päť objektov, z toho tri (objekt 1, 2 a 4) je možné zaradiť do eneolitu (najnovšie spracovanie *Nevizánsky/Šalkovský/Zachar 2017*) a objekt 5 pravdepodobne predstavuje novovekú zásobnú jamu. Pre výskum doby rímskej je zaujímavý objekt 3, v ktorého výplni bola podľa opisu autora, okrem iného, nájdená misa s vťahnutým ústím a nôžkovite odsadeným dnom a v jeho okolí fragment železnej spony typu Leonów, železný hrot šípu a strieborný denár Antonina Pia (138–161) s razbou v rokoch 140–143 (*Šalkovský 1989, 420, obr. 3: 3–5*). Zahĺbený objekt bol výrazne narušený exploataciou vápenca. Zachovala sa len jeho západná okrajová časť s rozmermi 0,8 x 3 m s jednou kolovou jamou (priemer 40 cm, hĺbka 55 cm) približne v strede dochovaného pôdorysu (obr. 3; *Šalkovský 1989, 419, obr. 2*). V publikovanej literatúre sa interpretuje ako objekt pravdepodobne štvoruholníkového pôdorysu so zaoblenými rohmi a dvomi kolovými jamami. Nevieme však s určitosťou povedať, či reálne ide o zvyšky tzv. dvojkolovej zemnice. V deštruovanej časti objektu sa mohli nachádzať ďalšie nezistené kolové jamy.

Viacerí autori (*Kolník 1962, 368; Kolník/Varsik/Vladár 2007, 19*) pokladajú zemnice s dvojkolovou konštrukciou nachádzané na germánskych sídliskách juhozápadného Slovenska za doklad prežívajúcej predrímskej stavebnej tradície (napr. Bratislava-Dúbravka, Čaka, Branč: *Varsik 2011, 30*). Väčšine takýchto chát sa prisudzuje obytná funkcia, a to aj napriek absencii vykurovacích zariadení. Jednoduché zemnice s dvoma kolmi v strede kratších strán boli rozšírené najmä na juhozápadnom Slovensku počas doby laténskej (*Kuzmová 1980, 317*), avšak v horskom prostredí Slovenska predstavujú vzhľadom ku kamenistému podlažiu, nevhodnému k hĺbeniu objektov väčších rozmerov, pomerne zriedkavý nález.³ Analogická zahĺbená stavba s dvomi kolovými jamami s kamenným obložením v strede kratších strán a rozmermi 3,5 x 2,5 m, bola objavená na sídlisku Liptovská Sielnica-Liptovská Mara III v roku 1968 (objekt 1_VI/68). Horná časť záspyvu objektu pozostávala zo sypkej sivohnedej popolovitej hliny, v celých blokoch sa tu nachádzala nekompaktná mazanica a v strednej časti objektu aj veľké kamene.

³ Dva objekty (26, 28) s dochovanými dvoma kolovými jamami boli preskúmané na lokalite Klčov, poloha Pod Horou I, avšak dispozícia kolových jám napovedá o šesťkolovej konštrukcii. Absencia kolových jám mohla byť spôsobená pôdnymi pomermi na lokalite, aj keď autori štúdie nevyklúčujú ani dvojkolovú schému (*Repka/Šebesta 2019, 502, obr. 4*).

Obr. 3. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Objekt 3/76 (podľa Šalkovský 1989, obr. 2; upravené).

Obr. 4. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Objekt 1 (podľa Povala 1964, obr. 2; upravené).
Legenda: a – črepy.

Vo výplni bola nájdená keramika datovaná do stupňov B2–B2/C1 doby rímskej, vrátane keramiky s prvkami przeworskej kultúry, zlomkov žarnovov a závaží (Švihurová 2017, 103, obr. 39; tab. VIII–XI). Podľa najnovšieho vyhodnotenia nálezovej situácie zo sídliska Liptovská Sielnica-Liptovská Mara III sa uvažuje skôr nad tým, že zahĺbený objekt 1_VI/68 bol využívaný na hospodárske účely (Švihurová 2017, 103). Obytná funkcia sa pripisuje neďaleko situovanej nadzemnej stavbe kolovej konštrukcie, pravdepodobne dvojpriestorovej, z ktorých každá časť mala vlastné ohnisko (objekt 1_XI/69; Švihurová 2017, 107, 108, obr. 43). Funkciu pravdepodobne dvojkolovej zemnice zo Slovenského Pravna ale nie je možné indikovať, keďže nedisponujeme dostatočnými informáciami o nálezovom kontexte samotnej stavby, ani jej okolia.

Pri nedostatočnej znalosti osád majú pre nás značný význam aj jednotlivo preskúmané obytné či hospodárske stavby. K takým patrí aj nález malého objektu zo staršej doby rímskej objaveného G. Povalom (1964, 223, 224, obr. 2). Išlo o plytkú jamu oválneho pôdorysu s priemerom 120 x 160 cm so štyrmi kolovými jamami, ktorej výplň bola prepálená dočierna až dohneda a obsahovala uhličky, črepy, zvieracie kosti a prepálený kameň (obr. 4). Mala sa v ňom nájsť okrem iného kvádska keramika spolu s keramikou púchovskej kultúry, malá kónická šálka a provinciálna keramika (Povala 1964, obr. 4). Hnutelné nálezy mali byť údajne uložené v depozitári Považského múzea v Žiline, ale nepodarilo sa ich dohľadať. Jednoduchý pôdorys, malý rozmer a štvorkolová schéma stavby evokujú jej využívanie na hospodárske účely, obvykle interpretované ako sýpky (napr. Liptovská Sielnica-Liptovská Mara II: Pieta 2001, obr. 3; 2008, 98).

Na sídlisku Prašnica bol odokrytý taktiež objekt s dobre zachovaným inventárom v severnej časti lokality. V roku 1970 ho objavil G. Madigár. Na ploche približne 450 x 250 cm sa koncentrovala keramika, mazanica a železná troska, pričom predpokladaná rozloha objektu bola asi 450 x 450 cm. Bližšie informácie o pôdoryse nie sú známe. Okrem početnej, ale zlomkovitej keramiky púchovskej kultúry, provinciálnych nádob a kvádskej keramiky tu bol nájdený aj fragment bronzovej spony, kostený hrebeň a rôzne železné fragmenty. Nálezy boli publikované K. Pietom (1982, tab. LIII; LIV; 1994, obr. 2). Viaceré z nich, predovšetkým keramické nálezy, sa nám podarilo získať a nanovo vyhodnotiť (tab. I: 3; II: 5, 10; V). V bezprostrednej blízkosti objektu sa údajne mala nájsť aj známa včasnotaténska maskovitá spona (Kolník 2018; Kolník/Šalkovský 1983).

V krátkych publikovaných správach sa objavujú zmienky aj o iných objektoch, ale bližšie informácie neboli upresnené. V roku 1962 preskúmal G. Povala na viacerých miestach v priestore novostavby domu G. Madigára ohniská s črepmi, uhličkami a zvieracími kosťami (Povala 1964, 224–226, obr. 3). Daný autor spomína aj „nejaký sídliskový objekt“ s črepmi, na ktorý sa narazilo pri stavbe vodovodu v roku 1960 (Povala 1964, 226). Ďalšia informácia pochádza z prieskumu realizovaného v auguste roku 1986, kedy boli ťažbou hlíny a vápenca miestnymi obyvateľmi narušené alebo zničené tri bližšie nešpecifikované objekty púchovskej kultúry z doby rímskej (Turčan 1986).

AKÉ NÁLEZY SA NAŠLI NA PRAŠNICI (?)

Z pôvodného sídliska sa do dnešnej doby zachovali len pomerne strohé informácie. Materiál z múzejných zbierok, ktorý má odtiaľto pochádzať, má limitovanú výpovednú hodnotu bez možnosti rekonštrukcie pôvodných nálezových celkov alebo kontextov. Avšak aj napriek tomu je jeho prínos pre detailnejšie poznanie kultúrno-chronologického zaradenia sídliska nezastupiteľný. Prezentovaný súbor keramiky predstavuje výber typických fragmentov domácej proveniencie a rímsko-provinciálnej produkcie.

Keramický materiál, ktorý bol k dispozícii k vyhodnoteniu, pochádza iba zo zberov a menších záchranných akcií. Prisúdené prírastkové čísla, ako aj informácie o tom, odkiaľ keramické fragmenty pochádzali, sme prebrali z informácií uvedených na krabiciach a vreckách uložených v depozitároch múzeí, nakoľko nálezová dokumentácia bola dostupná len z výskumu z roku 1976. Publikovaný rímsko-provinciálny inventár zo záchranného výskumu P. Šalkovského (1977a, 261, 262, obr. 169: 7–9; 1989, 420, tab. I: 1–9; 2018, 67, 68, obr. 74: 1–6) sa nepodarilo v depozitároch dohľadať, rovnako i nálezy keramiky z výskumov a zberov pred rokom 1970. V katalógu je uvádzaný opis všetkých fyzicky dostupných rímsko-provinciálnych keramických fragmentov (označené skratkou R-P). Vo výstupných tabuľkách sú zastúpené len najvýraznejšie keramické fragmenty a tvary typické pre rímsko-provinciálnu produkciu. Z črepov domácej proveniencie je v katalógu, ako aj tabuľkách, uvádzaný len výber keramických fragmentov pozostávajúci z okrajov, zdobených tiel nádob a dien nádob.

Zbery a záchranné akcie G. Madigára v roku 1970

Sonda I

Prír. č. 6/1

1. Okraj a hrdlo; okraj hranený, výrazne vyhnutý, presekávaný vrypami; hrdlo prehnuté; pod okrajom výzdoba oválnymi vrypami; hrdlo zdobené diagonálnymi ryhami; farba tmavohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. III: 2).
2. Hrdlo a telo; hrdlo prehnuté; telo zaoblené; na hrdle výzdoba nechtovými vrypami v rade vedľa seba; na tele výzdoba oválnymi vrypami v radoch pod sebou; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. III: 4).
3. Telo; výzdoba plošným ryhovaním nahusto; farba sivočierna; materiál jemnozrnný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. III: 7).
4. Telo; výzdoba oválnymi vrypami v radoch pod sebou; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. III: 8).

Prír. č. 7/14

1. Okraj a hrdlo; okraj zaoblený vyhnutý, presekávaný vrypami; hrdlo prehnuté; pod okrajom dve plytké oválne jamky; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. III: 1).
2. Okraj a telo; okraj zaoblený, mierne vtiahnutý; telo konvexné; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. III: 3).
3. Okraj; okraj zaoblený, mierne vtiahnutý; povrch hladený; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 6 mm (tab. III: 6).

Prír. č. 7/17

1. Telo (R-P); sivá jemná keramika; ošúchaný hnedý poťah; naznačená rytá línia; výzdoba ozubeným kolieskom.

Prír. č. 7/20

1. Telo; zdobené oválnymi vrypami v radoch; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. III: 5).

Prír. č. 9/5

1. Telo; zdobené horizontálnym zaštipovaním nad sebou; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. III: 9).
2. Telo; zdobené horizontálnym zaštipovaním nad sebou; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. III: 10).
3. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba oranžová; zvyšky červeno-hnedého poťahu; priemer tela 18 cm.

Bez čísla

1. Okraj, hrdlo a plecia hrncovitej nádoby; okraj zaoblený vyhnutý; hrdlo mierne lievikovité; plecia mierne kónické; povrch hladený; hrdlo zdobené rôzne smerujúcimi oblými a ostrými vpichmi trojuholníkového tvaru; na pleciach zachované horizontálne zaštipovanie pod sebou; farba hnedosivá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm; priemer ústia 19 cm (tab. III: 11).
2. Mísa; časť zrekonštruovaná sadrou; okraj hranený, veľmi mierne vyhnutý; telo konvexné oblo-ostre; maximálna vydutina v hornej tretine nádoby; spodná časť nádoby kónická; dno mierne odsadené; povrch nekvalitne hladený, nezdobený; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm; priemer ústia 24 cm (tab. III: 12).
3. Okraj, hrdlo a plecia hrncovitej nádoby pravdepodobne esovitej profilácie; časť okraja a hrdlo zrekonštruované sadrou; okraj mierne zaoblený vyhnutý; hrdlo esovité; plecia kónické; povrch nekvalitne hladený; pod hrdlom zdobený horizontálnym radom oválnych vrypov; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm; priemer ústia 22 cm (tab. III: 13).

Sonda II

Prír. č. 7/2

1. Telo; zdobené oválnymi vrypami; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka 14 mm (tab. IV: 8).
2. Telo; zdobené tromi obežnými plastickými lištami presekávanými ozubeným kolieskom; farba sivohnedá; materiál jemnozrnný; keramika v ruke robená; hrúbka 5 mm (tab. IV: 9).
3. Telo; zdobené oválnymi vrypami v horizontálnom rade; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka 8 mm (tab. IV: 10).
4. Telo; zdobené oválnymi vrypami v horizontálnych radoch; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka 10 mm (tab. IV: 13).

Prír. č. 7/5

1. Okraj; okraj hranený rovný; farba sivohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. IV: 1).
2. Telo; zdobené hlbokým vertikálnym žliabkom; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. IV: 2).
3. Telo; zdobené horizontálnym zaštipovaním v rade za sebou; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. IV: 5).

Prír. č. 7/6

1. Telo, pravdepodobne zo šálky, prípadne malej misky; zdobené barbotinom; farba sivá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. IV: 3).

Prír. č. 7/28

1. Okraj; okraj zaoblený, vťahnutý; povrch hladý; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. IV: 6).
2. Telo; zdobené oválnymi vrypami v horizontálnom a vertikálnom rade; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. IV: 12).
3. Okraj a telo; okraj zaoblený, mierne vťahnutý; telo rovné; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. IV: 14).

Prír. č. 10/15

1. Okraj; okraj zaoblený, vťahnutý; povrch hladý; farba sivohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm (tab. IV: 4).
2. Okraj; okraj zaoblený, rovný; povrch hladý; farba sivohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. IV: 7).
3. Okraj; okraj zaoblený, rovný; povrch hladý; farba sivohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. IV: 11).

Bez čísla

1. Okraj, hrdlo a telo hrncovitej nádoby; okraj zašpicatený vyhnutý; hrdlo mierne prehnuté; povrch nekvalitne hladý; hrdlo zdobené horizontálnym zaštipovaním v rade tesne za sebou, na ktorý nadväzuje zdobenie tela vertikálnym zaštipovaním v stĺpcoch; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm; priemer ústia 22 cm (tab. IV: 15).
2. Okraj, hrdlo a plecica hrncovitej nádoby esovitej profilácie; okraj hranený, výrazne vyhnutý; hrdlo esovité; plecica kónické; povrch hladý nekvalitne; pod hrdlom jeden oválny vryp; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. IV: 16).

Objekt G (publikoval K. Pieta v roku 1982 ako objekt 1/70)

Bez čísla

1. Okraj, hrdlo a telo menšej vázovitej nádoby esovitej profilácie; okraj zaoblený, výrazne vyhnutý; hrdlo esovité; plecica mierne kónické; povrch hladý; hrdlo zdobené loďkovitými vpichmi v horizontálnom rade; plecica zdobené tzv. vetvičkovým ornamentom pozostávajúcím z horizontálnej rytej línie a šikmých loďkovitých vpichov v rade tesne za sebou; na vonkajšom a vnútornom povrchu čierna zoškvarená hmota; farba sivá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm; priemer ústia 9 cm (tab. V: 1).
2. Okraj; okraj zaoblený, veľmi mierne vyhnutý; povrch hladý; nižšie pod okrajom oválne vrypy v horizontálnom rade; farba sivozelená; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. V: 2).
3. Okraj, hrdlo, plecica a telo malej misky, prípadne šálky; okraj zaoblený, vyhnutý; hrdlo mierne prehnuté; plecica kónické; telo konvexné; spodná časť tela baňatá; povrch hladý nekvalitne; nezdobený; na vnútornom povrchu čierna škvarovitá hmota; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm; priemer ústia 9 cm (tab. V: 3).
4. Okraj hrncovitej nádoby pravdepodobne vajcovitého tvaru; okraj zaoblený, mierne vťahnutý; povrch hladý; pod okrajom horizontálny rad oválnych vrypov tesne za sebou; farba sivohnedá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm; priemer ústia 14 cm (tab. V: 4).
5. Okraj, hrdlo a plecica menšej vázovitej nádoby; okraj zaoblený, vyhnutý, presekávaný loďkovitými vpichmi; hrdlo esovito prehnuté; plecica výrazne kónické zaoblené; povrch nerovný, hladý nekvalitne; pod plecami fragment vertikálneho žliabku; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. V: 5).
6. Okraj a telo nečlenenej misky, prípadne šálky; okraj zašpicatený, mierne vťahnutý; telo kónické; povrch nerovný; nezdobený; na vnútornom povrchu čierna škvarovitá hmota; farba hnedá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. V: 6).
7. Telo; povrch nerovný; zdobený diagonálnym fragmentom vlnovky; farba hnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm (tab. V: 7).

8. Okraj, hrdlo a plecia hrncovitej nádoby; okraj zaoblený, mierne vyhnutý; hrdlo prehnuté; plecia kónické zaoblené; povrch nekvalitne hladný; hrdlo zdobené horizontálnym radom oválnych vrypov; farba hnedosivá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm; priemer ústia 23 cm (tab. V: 8).
9. Okraj, hrdlo a telo menšej hrncovitej nádoby; časť okraja a hrdlo rekonštruované sadrou; okraj sploštený vyhnutý; hrdlo esovité; telo vajcovitého tvaru; povrch hladný nekvalitne; zdobený horizontálnym zaštipovaním asymetricky po celej ploche; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm; priemer ústia 14 cm (tab. V: 9).
10. Okraj a hrdlo hrncovitej nádoby; okraj zaoblený, vyhnutý; hrdlo prehnuté; pod hrdlom výzdoba horizontálnym zaštipovaním; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm; priemer ústia 18 cm (tab. V: 10).
11. Okraj a telo misovitej nádoby bikónického tvaru; časť okraja a tela rekonštruovaná sadrou; okraj zaoblený, mierne vtiahnutý; telo konvexné s oblou maximálnou vydutinou v hornej tretine nádoby; spodná časť tela kónická; telo zdobené horizontálnym zaštipovaním v stĺpcoch; povrch nerovný; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm; priemer ústia 16 cm (tab. V: 11).
12. Nádoba misovitého tvaru s krátkym valcovitým ústím; okraj oblý, rovný; hrdlo valcovité, mierne odsadené od tela; telo mierne bikónické; spodná časť tela kónická; dno rovné, veľmi mierne odsadené; povrch zdršňovaný; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm; priemer ústia 198 mm; priemer dna 122 mm; výška nádoby 136 mm (tab. V: 12).
13. Spodná časť a časť dna (R-P); pohár/misa; jemná sivá keramika; hnedý poťah; priemer dna 8 cm (tab. II: 5).
14. Hrdlo a plecia (R-P); džbán/pohár; keramika tehlovej farby; farba žltá; ošúchané červené maľovanie; viacnásobné horizontálne ryté línie; priemer tela 12 cm (tab. I: 3).
15. Okraj, telo a spodná časť tela (R-P); časť rekonštruovaná sadrou; misa imitujúca formu Drag. 37; sivá jemná keramika; šedý poťah; zdobené ozubeným kolieskom pod okrajom a na spodnej časti; časť okraja a tela zdeformovaná silným žiarom; priemer okraja 21 cm (tab. II: 10).

Zbery bez kontextu

Prír. č. 1/2

1. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba oranžová.
2. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba žltá; zvyšky červeného maľovania; výzdoba ozubeným kolieskom.

Prír. č. 1/3

1. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba oranžová; ošúchané červeno-hnedé maľovanie.
2. Telo (R-P); sivá jemná keramika; ošúchaný hnedý poťah; dve horizontálne ryté línie.

Prír. č. 1/5

1. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba oranžová; červené maľovanie; výzdoba ozubeným kolieskom.

Prír. č. 2/8

1. Hrdlo (R-P); džbán; keramika tehlovej farby; farba oranžová; výzdoba zvislým mramorovaním; priemer hrdla 5 cm.
2. Telo (R-P); džbán (?); keramika tehlovej farby; farba oranžová; výzdoba mramorovaním; priemer tela 21 cm (tab. I: 5).
3. Telo (R-P); džbán (?); keramika tehlovej farby; farba oranžová; výzdoba mramorovaním; priemer tela 21 cm (tab. I: 8).
4. Hrdlo a časť pliec (R-P); džbán; keramika tehlovej farby; farba oranžová; výzdoba zvislým mramorovaním; z vnútornej strany pás spáleniny; priemer hrdla 6 cm (tab. I: 9).
5. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba oranžová; výzdoba mramorovaním.

Prír. č. 5/29

1. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba žltá; rytá línia; priemer tela 19 cm.

Prír. č. 6/3

1. Telo; výzdoba oválnymi vrypami v horizontálnom a vertikálnom rade; farba sivohnedá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. VI: 1).
2. Spodná časť tela tesne nad dnom a dno bez odsadenia; povrch nerovný; farba oranžovohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm; hrúbka dna 15 mm; priemer dna 15 cm (tab. VI: 16).

Prír. č. 6/4

1. Okraj, hrdlo a plecia; okraj oblý, výrazne vyhnutý; hrdlo esovito prehnuté; plecia kónické zaoblené; pod hrdlom obežný horizontálny žliabok; farba sivo-hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. VI: 4).

Prír. č. 6/5

1. Hrdlo a telo; hrdlo prehnuté; telo zaoblené; výzdoba vertikálnymi loďkovitými vpichmi v dvoch radoch pod sebou; farba sivohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. VI: 2).

Prír. č. 6/7

1. Okraj, hrdlo a plecica; okraj sploštený vyhnutý; hrdlo prehnuté; plecica kónické zaoblené; na hrdle výzdoba dlhšími vertikálnymi vpichmi loďkovitého tvaru; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. VI: 3).
2. Okraj a telo; okraj zaoblený rovný; telo rovné; pod okrajom výzdoba diagonálnym oblým vpichom; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm (tab. VI: 5).

Prír. č. 6/8

1. Okraj, hrdlo a telo; okraj zaoblený vyhnutý; hrdlo prehnuté; hrdlo a telo zdobené vertikálnymi oválnymi vrypami s pravým nechtovým vrypom v horizontálnych radoch pod sebou; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. VI: 6).
2. Okraj, hrdlo a plecica; okraj zaoblený výrazne vyhnutý; hrdlo výrazne esovito prehnuté; plecica kónické zaoblené; hrdlo a plecica zdobené oválnymi vrypami; farba sivohnedá; materiál hrubozrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. VI: 8).

Prír. č. 6/9

1. Okraj a hrdlo; okraj sploštený, mierne vtiiahnutý; hrdlo rovné; výzdoba jednoduchou vlnovkou na hrdle; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. VI: 9).
2. Okraj a hrdlo; okraj zaoblený, vyhnutý; hrdlo prehnuté; povrch hladný; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. VI: 10).
3. Okraj, hrdlo a plecica; okraj zaoblený, mierne vyhnutý; hrdlo esovito prehnuté; plecica kónické zaoblené; pod hrdlom tenká obežná rytá línia, pod ktorou sú v rade za sebou oválne vrypy; farba svetlohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. VI: 12).

Prír. č. 6/11

1. Okraj a telo; okraj zaoblený, veľmi mierne vtiiahnutý; telo zaoblené; zdobené širokými plytkými žliabkami; farba svetlohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 13 mm (tab. VI: 11).
2. Telo; výzdoba vertikálnymi loďkovitými vpichmi v radoch po celej ploche; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. VI: 13).

Prír. č. 6/23

1. Telo; výzdoba vertikálnym žliabkom, prípadne vlnovkou; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 13 mm (tab. VI: 15).

Bez čísla

1. Telo; povrch kvalitne hladný, tuhovný; zdobený dvoma horizontálnymi plastickými lištami presekávanými ozubeným kolieskom (nepravé barbotino); farba hnedá; materiál jemnozrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 6 mm (tab. VI: 7).
2. Hrdlo a plecica; hrdlo prehnuté; plecica nevýrazné kónické; zdobené rytou lomenicou v tvare písmena V medzi dvoma horizontálnymi žliabkami; povrch hladný nekvalitne; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm (tab. VI: 14).

Prír. č. 6/12

1. Okraj a hrdlo; okraj zaoblený vyhnutý; hrdlo prehnuté; výzdoba trojuholníkovými vpichmi; v dolnej časti črepu zachovaný vrchol jednoduchej vlnovky; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. VII: 1).
2. Okraj a hrdlo; okraj sploštený, výrazne vyhnutý; hrdlo výrazne prehnuté; zdobené trojuholníkovými vpichmi; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. VII: 2).
3. Okraj a hrdlo; okraj hranený vyhnutý; hrdlo prehnuté; zdobené vertikálnymi širokými žliabkami; farba sivá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 14 mm (tab. VII: 3).

Prír. č. 8/15

1. Okraj a hrdlo; okraj zaoblený rovný; hrdlo prehnuté; povrch hladný; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. VII: 7).
2. Okraj; okraj zaoblený rovný; povrch hladný; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 13 mm (tab. VII: 12).
3. Okraj a hrdlo; okraj hranený rovný; hrdlo prehnuté; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 15 mm (tab. VII: 13).

Prír. č. 8/16

1. Telo; zdobené nechtovými vrypami po celej ploche; farba sivá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. VII: 6).

- Okraj a telo; okraj oblý rovný; telo konvexné; povrch hladný; farba sivohnedá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. VII: 11).

Prír. č. 9/8

- Okraj a hrdlo; okraj oblý, vyhnutý; hrdlo prehnuté; na vonkajšom povrchu výrazné stopy po horizontálnom hladení; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 14 mm (tab. VII: 14).

Prír. č. 9/19

- Telo; zdobené jednoduchým žliabkom, nad žliabkom sa nachádzajú dva malé vrypy šošovkovitého tvaru a pod žliabkom fragment rytého trojuholníka; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. VII: 16).
- Okraj a hrdlo; okraj kyjovitý von vyhnutý, presekávaný oválnymi vrypami; hrdlo prehnuté; pod okrajom rad oválnych vrypov; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm (tab. VII: 18).
- Spodná časť tela a časť dna; dno výrazne odsadené; povrch nerovný; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. VII: 20).
- Spodná časť tela a časť dna; dno výrazne odsadené; povrch nerovný; farba oranžovohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. VII: 21).

Prír. č. 9/20

- Telo; zdobené horizontálnym zaštipovaním vo vertikálnych radoch; farba oranžovohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm (tab. VII: 15).
- Spodná časť tela tesne nad dnom; zdobené vertikálnou jednoduchou vlnovkou; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. VII: 19).

Prír. č. 10/2

- Okraj a hrdlo; okraj zaoblený vyhnutý; hrdlo prehnuté; povrch hladný až leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 5 mm (tab. VII: 5).

Prír. č. 10/4

- Okraj; okraj zaoblený vyhnutý; povrch hladný až leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 6 mm (tab. VII: 8).

Prír. č. 10/17

- Telo; povrch hladný až leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 4 mm (tab. VII: 10).

Prír. č. 11/bez čísla

- Telo; bez výzdoby; povrch hladný až leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 5 mm (tab. VII: 9).

Bez čísla

- Okraj, hrdlo a plecia trojčlennej nádoby (misy/terinny); okraj mierne kyjovitý, vyhnutý; hrdlo prehnuté; plecia mierne kónické; zdobené horizontálnym žliabkom, pod ktorým je pás lomenice vykonanej ozubeným kolieskom s jemnými bodkovanými vpichmi; povrch leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 6 mm (tab. VII: 4).
- Nôžka, pravdepodobne z misy; výrazne odsadená od spodnej časti tela; povrch hladný; farba sivočierna; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; priemer nôžky 6 cm (tab. VII: 17).

Prír. č. 9/21

- Telo; na okraji črepu výzdoba oválnymi vrypami v horizontálnom rade za sebou; vonkajší povrch nerovný s vystupujúcou hrubou prímiesou na povrchu; farba oranžovohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. VIII: 1).
- Telo; vonkajší povrch zdobený zaštipovaním; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 14 mm (tab. VIII: 2).
- Telo; výzdoba jednoduchou vertikálnou vlnovkou; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. VIII: 3).

Prír. č. 10/2

- Okraj a telo; okraj zaoblený rovný; telo rovné; pod okrajom oválne vrypy; povrch nerovný; farba sivohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm (tab. VIII: 5).
- Spodná časť tela a časť dna; dno výrazne odsadené; spodná časť tela konkávna; povrch hladný; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. VIII: 17).

Prír. č. 10/4

1. Okraj a hrdlo; okraj zaoblený vyhnutý; hrdlo prehnuté; povrch hladný až leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 5 mm (tab. VIII: 12).

Prír. č. 10/17

1. Okraj a hrdlo; okraj zaoblený, vyhnutý; hrdlo prehnuté; pod okrajom výzdoba oválnymi vrypami v horizontálnom rade; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. VIII: 7).

Prír. č. 10/21

1. Telo; zdobené oválnymi vrypami v rade za sebou; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. VIII: 8).
2. Okraj a telo; okraj zaoblený rovný; telo konvexné; povrch hladný; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 6 mm (tab. VIII: 9).
3. Okraj a telo; okraj zaoblený rovný; telo konvexné; povrch hladný; farba sivohnedá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. VIII: 10).

Prír. č. 11/bez čísla

1. Spodná časť tela s náznakom dna, dno chýba; vonkajší povrch hladný až leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 5 mm (tab. VIII: 18).

Bez čísla

1. Hrdlo a telo; hrdlo prehnuté; zdobené širokým horizontálnym žliabkom; telo baňaté; zdobené dvoma horizontálnymi rytými líniami, medzi ktorými sa nachádzajú tesne vedľa seba tri vertikálne stĺpce tvorené z husto situovaných klinovitých vpichov; povrch hladný; farba sivá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. VIII: 4).
2. Okraj a hrdlo; okraj hranený, vyhnutý; hrdlo prehnuté; hrdlo zdobené zaštipovaním v horizontálnom rade; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. VIII: 6).
3. Okraj, hrdlo a plecica pravdepodobne hrncovitej nádoby; okraj zaoblený, vyhnutý; hrdlo esovité; plecica kónické; povrch hladný nekvalitne; plecica zdobené dvoma rytými oblúkmi pod sebou; farba hnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. VIII: 11).
4. Náznak hrdla a telo; povrch hladný nekvalitne; zdobený dvoma rytými oblúkmi pod sebou; farba hnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. VIII: 13).
5. Telo; zdobené ozubeným kolieskom s čiarkovitými zárezmi v motíve meandru; povrch leštený, tuhovaný; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. VIII: 14).
6. Okraj, hrdlo a plecica; okraj sploštený, presekávaný oválnymi vrypami husto vedľa seba; hrdlo prehnuté, zdobené nevýraznými oválnymi vrypami; plecica kónické; celý povrch zdobený zdršňovaním; farba svetlohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm; priemer ústia 12 cm (tab. VIII: 15).
7. Okraj, hrdlo a telo hrncovitej nádoby, pravdepodobne súdkovitého alebo baňatého tvaru; okraj oblý, vyhnutý; hrdlo prehnuté; zdobené horizontálnym radom oválnych jamiiek; plecica nevýrazné kónické; povrch nerovný; farba oranžovohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 13 mm (tab. VIII: 16).
8. Okraj, hrdlo a plecica hrncovitej nádoby; okraj zaoblený, vyhnutý; hrdlo mierne prehnuté; plecica kónické; povrch hladný nekvalitne, drobné kamienky vystupujúce na povrch; pod hrdlom nevýrazné horizontálne zaštipovanie; farba sivohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 13 mm; priemer ústia 27 cm (tab. IX: 1).
9. Okraj a hrdlo hrncovitej nádoby, pravdepodobne esovito profilovanej; rekonštruované sadrou; okraj hranený, výrazne vyhnutý; hrdlo esovité; povrch hladný nekvalitne, hrdlo zdobené horizontálnymi radmi vpravo smerujúcich ostrých trojuholníkových vpichov; farba oranžovohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. IX: 2).
10. Dva kusy okraja, hrdlo a plecica z hrncovitej nádoby, prípadne zásobnice pravdepodobne esovitej profilácie; okraj oblý, vyhnutý; hrdlo esovité; plecica kónické; povrch hladný nekvalitne, nezdobený; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 17 mm; priemer ústia 27 cm (tab. IX: 3, 6).
11. Okraj a hrdlo hrncovitej nádoby; okraj zaoblený, mierne vyhnutý; hrdlo prehnuté; povrch hladný; nezdobený; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. IX: 4).
12. Okraj, hrdlo a plecica hrncovitej nádoby; okraj zaoblený, vyhnutý; hrdlo mierne esovité; povrch hladný; pod okrajom nevýrazné, veľmi plytké oválne vrypky; farba oranžovohnedá; materiál hrubozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. IX: 5).
13. Okraj a telo misy bikónického tvaru; okraj oblý veľmi mierne vtiahnutý; telo konvexné s maximálnou vydutinou v hornej tretine nádoby, lom ostrý; povrch hladný, nezdobený; farba oranžovohnedá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm; priemer ústia 18 cm (tab. IX: 7).
14. Spodná časť tela a dno misovitej nádoby; spodná časť tela kónická; dno rovné, výrazne odsadené; povrch nekvalitne hladný; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm; priemer dna 152 mm (tab. IX: 8).

Zbery z roku 1975

Veľká kolekcia keramických fragmentov rímsko-provinciálnej keramiky pochádza z nezaradených zberov z roku 1975. V danom roku realizovali zber na ploche lokality nezávisle na sebe G. Madigár, ako aj T. Kolník s J. Bátorom. Z toho dôvodu nie je možné určiť, z ktorej zberovej akcie dané črepy pochádzajú. Črepy domácej proveniencie sa v súbore nezachovali.

Prír. č. 13/bez čísla

1. Hrdlo (R-P); džbán; keramika tehlovej farby; farba žltá; priemer hrdla 5 cm (tab. I: 1).
2. Hrdlo a náznak pliec (R-P); džbán; keramika tehlovej farby; farba žltá; náznak plastickej lišty pod hrdlom; priemer tela 6 cm (tab. I: 2).
3. Telo (R-P); dva fragmenty z jednej nádoby; džbánik (?); keramika tehlovej farby; farba oranžová; červené maľovanie v pásoch; ryté horizontálne línie; výzdoba ozubeným kolieskom; priemer tela 12 cm (tab. I: 4).
4. Plecia a náznak hrdla (R-P); džbán; keramika tehlovej farby; farba oranžová; priemer tela 16 cm (tab. I: 6).
5. Hrdlo, plecia a maximálna vydutina (R-P); džbánik/pohár; keramika tehlovej farby; farba žltá; odsadenie hrdla; zvyšky červeného maľovania; priemer tela 15 cm (tab. I: 7).
6. Dno a spodná časť tesne nad dnom (R-P); džbán (?); keramika tehlovej farby; farba žltá; upravená podstava s preliačeným stredom a prstencovitým okrajom; priemer dna 13 cm (tab. I: 10).
7. Telo (R-P); päť fragmentov z jednej nádoby; džbán (?); keramika tehlovej farby; farba žltá; červenohnedé maľovanie; rytá horizontálna línia; výzdoba ozubeným kolieskom; z vnútornej strany spálenina; priemer tela 24 cm (tab. I: 11).
8. Časť hrdla, plecia, maximálna vydutina, spodná časť tela a dno (R-P); 16 fragmentov z jednej nádoby; džbán; keramika tehlovej farby; farba žltá; červené až červenohnedé maľovanie v pásoch; ryté horizontálne línie; rytá vlnovka; výzdoba ozubeným kolieskom; upravená podstava s naznačeným preliačeným stredom a prstencovitým okrajom; priemer dna 12 cm; priemer tela 14 cm (tab. I: 12).
9. Plecia a náznak hrdla (R-P); dva fragmenty z jednej nádoby; džbán s uchom; keramika tehlovej farby; farba žltá; náznak odlomeného ucha; červenohnedé maľovanie v pásoch; rytá obežná línia; z vnútornej strany príškvar; priemer tela 36 cm (tab. I: 13).
10. Plecia a maximálna vydutina (R-P); päť fragmentov z jednej nádoby; džbán, pravdepodobne dvojuchý; keramika tehlovej farby; farba žltá; červenohnedé maľovanie v pásoch; rytá obežná línia; rytá vlnovka; náznak odlomených úch; priemer tela 36 cm (tab. I: 14).
11. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba oranžová; červené maľovanie; výzdoba ozubeným kolieskom.
12. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba žltá; zvyšky červeného maľovania; priemer tela 15 cm.
13. Hrdlo (R-P); džbán (?); keramika tehlovej farby; farba oranžová.
14. Plecia a náznak hrdla (R-P); džbán (?); keramika tehlovej farby; farba oranžová; ošúchané červenohnedé maľovanie.
15. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba oranžová; ošúchané červené maľovanie.
16. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba žltá; viacnásobné ryté horizontálne línie; priemer tela 14 cm.
17. Hrdlo (R-P); džbán; keramika tehlovej farby; farba žltá; červenohnedé maľovanie; priemer hrdla 5 cm.
18. Dno (R-P); zachovaná vnútorná časť bez podstavy; keramika tehlovej farby; farba žltá.
19. Okraj (R-P); misa imitujúca formu Drag. 37; sivá jemná keramika; čierny poťah; okraj zosilnený, von vyhnutý; pod okrajom z vnútornej strany plytký žliabok; priemer okraja 23 cm (tab. II: 1).
20. Okraj (R-P); misa imitujúca formu Drag. 37; sivá jemná keramika; čierny poťah; okraj zvnútra zosilnený, mierne von vyhnutý; pod okrajom z vnútornej strany plytký žliabok; priemer okraja 22 cm (tab. II: 2).
21. Okraj (R-P); misa imitujúca formu Drag. 37; sivá jemná keramika; čierny poťah; okraj zvnútra zosilnený, von vyhnutý; pod okrajom z vnútornej strany plytký žliabok (ryha?); priemer okraja 23 cm (tab. II: 3).
22. Okraj, telo a spodná časť (R-P); dno chýba; tri fragmenty z jednej nádoby; misa imitujúca formu Drag. 37; sivá jemná keramika; čierny poťah; okraj von vyhnutý; pod okrajom z vnútornej strany plytký žliabok; výzdoba ozubeným kolieskom na vnútornej strane v spodnej časti tela; priemer okraja 22 cm (tab. II: 4).
23. Dno na prstencovej nôžke (R-P); misa; sivá jemná keramika; ošúchaný čierny poťah; náznak výzdoby ozubeným kolieskom na vnútornej strane v spodnej časti tela tesne nad dnom; priemer dna 10 cm (tab. II: 6).
24. Telo (R-P); misa imitujúca formu Drag. 37 (?); sivá jemná keramika; ošúchaný čierny poťah; priemer tela 25 cm (tab. II: 7).
25. Telo a spodná časť tela (R-P); dno chýba; misa imitujúca formu Drag. 37 (?); sivá jemná keramika; ošúchaný čierny poťah; výzdoba ozubeným kolieskom na vnútornej strane v spodnej časti tela tesne nad chýbajúcim dnom; priemer tela 24 cm (tab. II: 8).
26. Spodná časť tela tesne nad dnom a časť dna na prstencovej nôžke (R-P); misa; sivá jemná keramika; zvyšky čierneho poťahu; výzdoba ozubeným kolieskom na vnútornej strane v spodnej časti tela tesne nad dnom; priemer dna 12 cm (tab. II: 9).
27. Telo (R-P); misa; sivá jemná keramika; ošúchaný čierny poťah; priemer tela 25 cm.
28. Telo (R-P); misa; sivá jemná keramika; ošúchaný čierny poťah; priemer tela 24 cm.
29. Telo (R-P); sivá jemná keramika; ošúchaný čierny poťah; priemer tela 21 cm.

Výskum P. Šalkovského v roku 1976

V spracovanom súbore neboli prítomné najvýraznejšie keramické fragmenty objavené pri výskume P. Šalkovského, ktoré publikoval v štúdiu v roku 1989. Z toho dôvodu nie sú zaradené v súpise. Takisto ani publikovaný rímsko-provinciálny keramický inventár (*Šalkovský 1977*, 261, 262, obr. 169: 7–9; 1989, 420, tab. I: 1–9; 2018, 67, 68, 74: 1–6) sa nepodarilo v depozitároch dohľadať a tak ho tu nebolo možné uviesť.

Sonda I

Prír. č. 1

1. Okraj a hrdlo; okraj zaoblený vyhnutý; hrdlo prehnuté; farba sivočierna; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. X: 1).
2. Okraj a telo z misy; okraj hranený rovný; ústie vtiahnuté vysoké; telo konvexné; povrch hladný; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. X: 3).
3. Telo; zdobené hlbokým vertikálnym žliabkom; povrch leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 5 mm (tab. X: 6).
4. Telo; zdobené oválnymi vrypami; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. X: 7).
5. Telo; zdobené oválnymi vrypami v rade; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 8 mm (tab. X: 10).

Prír. č. 2

1. Okraj; okraj hranený veľmi mierne vtiahnutý; povrch hladný; farba sivá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. X: 2).
2. Okraj; okraj hranený, rovný; povrch hladný; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 13 mm (tab. X: 4).
3. Telo; zdobené hlbokým vertikálnym žliabkom; povrch leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný, keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. X: 5).
4. Telo; zdobené oválnymi vrypami; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. X: 8).
5. Hrdlo; zdobené klinovitými vpichmi v motíve vetvičky; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. X: 9).

Prír. č. 20

1. Okraj a telo; okraj mierne vtiahnutý, zaoblený; povrch kvalitne hladný; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. X: 11).
2. Okraj a telo; okraj vtiahnutý sploštený; povrch hladný, nezdobený; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý, výrazná prímes drobných kamienkov/piesku; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 11 mm (tab. X: 12).
3. Telo; výzdoba oválnymi vrypami na vonkajšom povrchu; na vnútornom povrchu stopy po hladení; farba oranžovohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm (tab. X: 13).
4. Telo; na vonkajšom povrchu zachovaný fragment vlnovky; farba oranžovohnedá; materiál hrubozrný; výrazná prímes bielych drobných kamienkov/piesku; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. X: 14).

Sonda IA

Prír. č. 8

1. Telo; povrch hladný až leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 4 mm (tab. X: 15).
2. Telo; zdobené zaštipovaním; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. X: 16).
3. Telo; povrch hladný, nezdobený; farba sivohnedá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm (tab. X: 17).

Objekt 3/76

Prír. č. 5

1. Okraj a hrdlo; okraj zaoblený vyhnutý, presekávaný vrypami; hrdlo prehnuté; zdobené diagonálnym jednoduchým žliabkom; farba sivá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. X: 19).
2. Okraj; okraj zaoblený, z vonkajšej strany zosilnený; farba sivá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 5 mm (tab. X: 20).
3. Okraj; okraj zaoblený mierne vtiahnutý; ústie vtiahnuté; farba sivá; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 4 mm (tab. X: 23).

4. Telo; zdobené horizontálnym žliabkom, nad ktorým sa nachádza trojuholníkový vryp a pod žliabkom tri diagonálne žliabky; farba svetlohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. X: 24).

Prír. č. 7

1. Okraj a hrdlo; okraj hranený, rovný; hrdlo esovito prehnuté; povrch kvalitne hladný; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 5 mm (tab. X: 18).
2. Okraj; okraj zaoblený, rovný; povrch hladný; farba sivá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 12 mm (tab. X: 21).
3. Okraj a hrdlo; okraj zašpicatený; hrdlo prehnuté; pod okrajom obežný horizontálny žliabok; povrch leštený; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 7 mm (tab. X: 22).
4. Okraj a hrdlo; okraj zaoblený vyhnutý; hrdlo prehnuté; na hrdle fragment jednoduchej vlnovky; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 15 mm (tab. X: 25).
5. Telo; vo vrchnej časti zdobené jednoduchým horizontálnym žliabkom, pod ktorým je horizontálny a vertikálny rad diagonálnych klinovitých vpichov, v spodnej časti črepu fragment jednoduchého diagonálneho žliabku, prípadne vlnovky; farba hnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 10 mm (tab. X: 26).
6. Spodná časť tela a časť dna; spodná časť tela konkávna; dno mierne odsadené; povrch hladný; farba sivočierna; materiál jemnozrný; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 14 mm (tab. X: 27).

Prír. č. 18

1. Spodná časť tela a dno misy; spodná časť tela konkávna; dno rovné, výrazne odsadené, formované do podoby nôžky; maximálna vydutina na tele konvexná oblo-ostrá; povrch hladný; farba sivohnedá; materiál stredne zrnitý; keramika v ruke robená; hrúbka črepu 9 mm; priemer dna 90 mm (tab. X: 28).

Zbery V. Turčana v roku 1986

Z archeologického prieskumu V. Turčana, realizovaného v roku 1986, pochádzajú iba dva fragmenty z tela nádob rímsko-provinciálnej keramiky a niekoľko atypických črepov domácej proveniencie, ktoré zapadajú do rámca analyzovaného inventáru. Z toho dôvodu tu atypické črepy neuvádzame.

1. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba žltá; ošúchané červenohnedé maľovanie; rytá horizontálna línia; výzdoba ozubeným kolieskom.
2. Telo (R-P); keramika tehlovej farby; farba žltá; ošúchané červenohnedé maľovanie; výzdoba ozubeným kolieskom.

ANALÝZA MATERIÁLU

Keramika

Najpočetnejšiu kategóriu archeologických predmetov získaných na sídlisku v polohe Lamošova Prašnica predstavuje keramický materiál. Nanešťastie, rozdrobenosť keramiky získanej pri rôznych záchranných akciách značne determinovala makroskopickú a typochronologickú analýzu materiálu. Podarilo sa identifikovať tri hlavné zložky keramiky.

Rímsko-provinciálna keramika

Esteticky najvýraznejšou zložkou v keramickom materiáli sú zlomky rímsko-provinciálnej keramiky. Tá sa dá z hľadiska jej druhovej príslušnosti rozdeliť na dve základné skupiny. Prvú predstavuje panónska keramika tehlovej farby alebo tzv. tehlová keramika, teda keramika oxidačného výpalu žltej alebo oranžovej farby s maľovaným červeným, alebo červenohnedým povrchom, poťahom. Do druhej skupiny je možné zaradiť panónsku sivú jemnú keramiku, teda keramiku redukčného výpalu sivej farby s hladkým povrchom a lesklým sivočiernym, čiernym alebo hnedým poťahom.

Panónska keramika tehlovej farby

V základnom zložení analyzovaného súboru importovaného keramického riadu jednoznačne prevažuje keramika tehlovej farby v pomere k sivej jemnej (32 : 11). Na území barbarika, vrátane juhozápadného Slovenska, predstavuje táto tzv. tehlová keramika najpočetnejšiu skupinu provinciálnych výrobkov, najmä počas 2. storočia (Krekovič 1981, 361). V analyzovanom súbore zo Slovenského Pravna sú

v tejto skupine typologicky zastúpené hlavne džbány so širším hrdlom s výzdobou tvorenou maľovaním v pásoch a mramorovaním (tab. I: 1, 2, 6, 9, 12–14). Ostatné fragmenty spadajú do presne neurčeného typu džbánik/pohár (tab. I: 3, 7) a pravdepodobne džbán (tab. I: 4, 5, 8, 10, 11).

Z väčšiny fragmentov a tvarovo rekonštruovateľných častí džbánov je zrejme, že minimálne dva z nich patrili k dvojuchým typom (tab. I: 13, 14). Pri treťom zástupcovi džbánov sa časť s odlomeným uchom nezachovala (tab. I: 12), patrí však k najzachovalejším exemplárom zo súboru. Tento džbán má vajcovité telo, s najväčšou vydutinou v hornej tretine tela, s priemerom vydutiny približne 34 cm. Ústia a okraje sa ani v jednom prípade nezachovali. Dochované fragmenty džbánov boli zdobené maľovaním v pásoch, rytou vlnovkou a ozubeným kolieskom. Tvarovo analogické nádoby uvádza vo svojich dielach O. Brukner (1981, tab. 139: 72; 152: 26, 27) a E. Bónis (1979, 130, 131, obr. 17) z dielne Gerhát v Brigetiu, produkujúcej svoje výrobky počas 2. a v prvej tretine 3. storočia. Podobné spektrum džbánov, ale len s jedným uchom, je zastúpené v nálezoch z drevozemného tábora v Iži datovaného na koniec 2. storočia (175–179; Kuzmová 1997, 48, 49, obr. 2; 3). Jednoduché a dvojuché džbány sú doložené taktiež v Aquincu z pohrebiskových celkov datovaných do polovice 2. storočia (Topál 1993, 116, tab. 10; 13: 1; 38: 48–50: 1; 47: 69: 1). Z územia Slovenska poznáme analogický džbán z lokality Lieskovec-Hrádok (Malček 2000, 82–84, obr. 37: 1), na základe analógií datovaného do rozmedzia rokov 120–170/180 (Beljak/Kučeráková 2015, 16, obr. 13: 2). Z lokality púchovskej kultúry Liptovská Sielnica-Liptovská Mara III pochádza fragment pásikového ucha. Je pravdepodobne z dvojuchého džbánu tehlovej keramiky (Švihurová 2017, tab. XVII: 2). Podobné a zrejme rovnako dvojuché džbány sa vyskytli aj vo viacerých objektoch na sídlisku púchovskej kultúry staršej doby rímskej v Žiline-Závodí, v polohe Pod Skalkou (Moravčík 1980, 177, obr. 93: 1–6; 95: 1–3, 7). Z výskumu P. Šalkovského v Slovenskom Pravne z roku 1976 pochádza jeden okraj džbánu s profilovaným lievikovitým okrajom a zhrubnutým ústím (Šalkovský 1989, tab. 1: 4; 2018, 74: 3). Bohužiaľ, fyzicky sme ho nemali k dispozícii. Ťažisko výskytu tejto formy okraja spadá v Panónii do 2. storočia, ale pokračuje aj v nasledujúcom období (Krekovič 1981, 361). Džbány s analogickým okrajom sa objavujú v Carnunte (Gassner 1990, 137, tab. 1: 2–5; Grünwald 1979, 42, tab. 26: 2–4; 29). Vo veľkom množstve pochádzajú predovšetkým z nálezových súborov kamenného kastela I, datovaného do rozmedzia rokov 110/120–160/170 (Kronberger 1997, 90, tab. 8: 72). Produkcia džbánov s profilovaným okrajom sa predpokladá v hrnciarskych dielňach v Aquincu už v období pred markomanskými vojnami (Póczy 1956, 105, obr. 8: 3, 4).

Z technologického hľadiska sú v tehlovej keramike zastúpené fragmenty bez povrchovej úpravy a s povrchovou úpravou maľovaním červenohnedými alebo červenými pásmi s vlnovkou (panónska pásikovaná keramika alebo tzv. maľovaná keramika), ktoré niekedy býva doplnené výzdobou ozubeným kolieskom a horizontálnou rytou líniou. Iba v zlomkoch sa vyskytla výzdoba mramorovaním (tzv. mramorovaná keramika).

Výzdoba povrchu džbánov maľovaním v pásoch na pleciach a horných častiach nádoby (tab. I: 11–14), doplnenom o rytú vlnovku, prípadne výzdobu ozubeným kolieskom, spadá do druhej polovice 2. a na začiatok 3. storočia (Bónis 1970, 87) s produkciou v dielňach v Aquincu (Póczy 1956, 115) a Brigetiu (Bónis 1970, 80). Do tejto kategórie pravdepodobne prislúchajú aj publikované fragmenty džbánov z výskumu P. Šalkovského v Slovenskom Pravne (Šalkovský 1977a, obr. 169: 7, 8; 1989, tab. 1, 2). Nanešťastie, ani tie sme nemali k dispozícii pri revíznom spracovaní materiálu. Zlomky tehlovej keramiky maľovanej v pásoch a s rytou vlnovkou sú hromadne zastúpené takmer na každom kvádskom sídlisku juhozápadného Slovenska, napríklad Lipová-Ondrochov (Kolník 1962, 353, obr. 128: 2), Pohronský Ruskov (Novotný 1969, 25, tab. 6: 5), Komjatice (Točík 1980, 222), Bratislava-Trnávka (Varsík 2011, 53, tab. 5: 13; 21: 3a–b). Nálezy s doloženou vlnovkou datuje E. Krekovič (1981, 354) do konca 2. a polovice 3. storočia. Ako príklad uvádza fragment panónskej pásikovanej keramiky s vlnovkou z Púchova (Krekovič 1981, 354). Fragmenty panónskej keramiky maľovanej v pásoch pochádzajú taktiež zo sídliska púchovskej kultúry staršej doby rímskej v Liptovskej Sielnici-Liptovskej Mare III (Švihurová 2017, tab. XXV: 10, 11; CXXXII: 6).

Keramiku zdobenú červeným mramorovaním máme v spracovávanom súbore zo Slovenského Pravna doloženú len na dvoch hrdlách džbánov (tab. I: 9) a na dvoch telách nádob, pravdepodobne džbánov (tab. I: 5, 8). Výzdoba pravým mramorovaním sa v rímskej Panónii vyskytovala len na nádobách s lesklým poťahom (Varsík 2011, 109), preto je v našom prípade vhodné použiť náhradný termín, ktorý pre nádoby z Carnunta použila M. Grünwaldová (1979, 29, 30, tab. 15), a to *streifig rot bemalte Ware*, alebo aj *plamienková* výzdoba (Varsík 2011, 109). Nádoby s danou výzdobou sa vyskytovali v staršej fáze kamenného kastela v Carnunte (110/120–160/170) a v splanívaných vrstvách po jeho opustení (Kronberger 1997, 89, tab. 9: 80, 81). Z kvádskej oblasti juhozápadného Slovenska je doložených hneď niekoľko lokalít s keramikou s plamienkovou výzdobou. Na sídlisku vo Veľkom Mederi boli jej fragmenty

nájdené v chatách z úvodnej fázy osídlenia spadajúcej do druhej polovice 2. storočia (*Varsik 2004*, 259, obr. 3: 13) a na sídlisku v Branči sa vyskytovali v nálezových súboroch z 2. storočia (*Kolník/Varsik/Vladár 2007*, obr. 18: 9, 10). Okrem jedného fragmentu patriaci všetky nájdené kusy k misám (bližšie pozri *Krekovič 1981*, 348–350).

Panónska sivá jemná keramika

Tvarové spektrum sivej importovanej keramiky z analyzovaného súboru v Slovenskom Pravne nie je veľmi široké. Patria k nej hlboké misy imitujúce formu Drag. 37 s tmavošedým až čiernym poťahom zdobeným ozubeným kolieskom z vonkajšej a vnútornej strany (tab. II: 1–4, 7, 8, 10), ďalej misy s dnom na prstencovej nôžke s čiernym poťahom zdobené ozubeným kolieskom z vnútornej strany (tab. II: 6, 9) a fragment dna patriaci k poháru alebo mise so šedohnedým poťahom (tab. II: 5).

Misovité nádoby imitujúce tvar terry sigillaty Drag. 37 patria k bežným nálezom provinciálnej produkcie na lokalitách juhozápadného Slovenska v druhej polovici 2. storočia, ale vyskytujú sa aj v neskoršom 3. storočí (*Krekovič 1981*, 366). V pomerne hojnom počte sú známe z najstaršej fázy sídliska vo Veľkom Mederi, datovanej do druhej polovice 2. storočia (*Varsik 2004*, 259, obr. 3: 10) a z objektov zaradených do stupňov B2/C1 a C1 zo sídliska v Branči (*Kolník/Varsik/Vladár 2007*, 40, obr. 18: 13, 16, 17). Zo Slovenského Pravna publikoval P. Šalkovský (1977a, obr. 169: 9; 1989, tab. I: 7, 8) dva nálezy, ktoré priradujeme do tejto skupiny. Ale ako pri ostatnej rímsko-provinciálnej keramike z tohto výskumu, ani tieto exempláre neboli k dispozícii. Dôležitú úlohu pri zásobovaní germánskych sídlisk týmito importami pravdepodobne zohrávali hrnčiarske dielne v Brigetiu v polohe Gerhát (*Bónis 1979*, 146, obr. 8: 9–11; *Krekovič 1981*, 366).

V analyzovanom súbore zo Slovenského Pravna boli objavené aj dva fragmenty dna z mís na prstencovej nôžke (tab. II: 6, 9). Pravdepodobne patria k prstencovým misám, keďže je to ich charakteristický znak. Z výskumu P. Šalkovského (1989, tab. I: 10) v Slovenskom Pravne máme doložený jeden takmer totožný nález dna misy na prstencovej nôžke. V kvádskom prostredí juhozápadného Slovenska patria takéto exempláre k veľmi obľúbeným od 2. storočia (*Krekovič 1981*, 364, 365). Známe sú však už od záveru 1. storočia (*Bónis 1942*, 49). Na území Slovenska sú doložené na sídliskách v polohách Zadné a Šajba v Bratislave-Trnávke, ktoré sú rámcovo datované do 2. storočia (poloha Zadné) a do druhej polovice 2. storočia (poloha Šajba: *Varsik 2011*, 53, obr. 20: 8, tab. 41: 10). Rovnako ich poznáme zo sídliska v Branči, kde sa vyskytli v objektoch z 2. až 3. storočia (*Kolník/Varsik/Vladár 2007*, obr. 15: 14; 19: 13, 14). Početne sa vyskytujú aj v drevozemnom tábore z markomanských vojen v Iži (*Kuzmová 1997*, 45, 46, obr. 2). V aglomerácii púchovskej kultúry v Liptovskej Sielnici-Liptovskej Mare sa objavili fragmenty patriace k prstencovým misám na sídlisku III, v polohe Za panskými humny (*Švihurová 2017*, tab. CXXXVI: 2).

Keramika púchovskej kultúry

V ruke formovaných hrubostennú keramiku zastupujú zlomky hrncovitých a misovitých (eventuálne vázovitých) nádob, ktoré môžeme priradiť mladšej fáze púchovskej kultúry. Typologická škála keramických nádob zo Slovenského Pravna, tak ako i v prípade iných severoslovenských sídlisk v staršej dobe rímskej, nie je príliš pestrá, no napriek tomu vykazuje veľkú variabilitu tvarov a výzdoby. Najbežnejšími sú fragmenty hrncov, ktoré sú vyrábané z hrubšej keramickej hliny s prímiesou piesku a drobných kamienkov, ktoré často vystupujú na povrch. Len zriedkavo je celý povrch nádob hladný, väčšinou býva upravená horná časť nádoby a oblasť nad dnom je často neupravená, drsná. Tvarovo sa v keramickom fonde zo Slovenského Pravna vyskytujú fragmenty súdkovitých, prípadne vajcovitých hrncov s mierne vťahnutým ústím, ktoré sú zastúpené predovšetkým jednoduchými okrajmi (tab. III: 3, 6; IV: 4, 7, 11, 14; V: 4). Tie sú charakteristické pre starší stupeň rímskej fázy púchovskej kultúry (*Švihurová 2017*, 140, obr. 53: 3), prežívajúcim z predchádzajúceho obdobia, ale pretrvávajú do konca staršej doby rímskej (*Švihurová 2017*, obr. 53: 8; tab. VIII: 8). Pôvodne súdkovitý klenutý tvar s vťahnutým ústím prechádza v stupni B1 doby rímskej vo valcovitý s výraznejšou najväčšou vydutinou v hornej tretine nádoby s nízkym ústím. To môže byť mierne vťahnuté, valcovité alebo mierne vyhnuté. V priebehu stupňa B2 doby rímskej sa do popredia dostávajú hrnce esovitého tvaru s vyhnutým ústím, ktoré sa v hojnom počte vyskytujú aj medzi nálezmi zo sídliska Prašnica v Slovenskom Pravne (tab. III: 11, 13; V: 1, 8). V niektorých prípadoch je esovitá profilácia menej výrazná. Najčastejšie je ústie užšie ako maximálne vydutie nádoby (tab. V: 1, 8–10).

Ďalej sú v pertraktovanom súbore zastúpené misy, ktoré predstavujú jeden z hlavných keramických typov rímskej fázy púchovskej kultúry. Zo zberov G. Madigára pochádza zrekonštruovaná misa s takmer cylindrickým ústím s hraneným okrajom, bikónickým telom a odsadeným dnom. Maximálna vydutina je situovaná v hornej tretine nádoby a je oblá, čo vytvára plynulejšiu profiláciu. Povrch nádoby je nekvalitne hladný oranžovohnedej farby bez výzdoby (tab. III: 12). Takýto tvar sa na sídliskách severného Slovenska vyskytuje počas celej doby rímskej, mladšie varianty typické pre 2. storočie majú spodnú časť tela kónickú alebo mierne prehnutú dovnútra a dno výraznejšie odsadené od tela. Jedinci zo sídliska Liptovská Sielnica-Liptovská Mara III majú hornú časť nádoby nad lomom viac vtiahnutú dovnútra, nie takmer cylindrickú ako v prípade misy zo Slovenského Pravna (Švihurová 2017, 147, tab. XXXIX: 14; XLIX: 7; LXIII: 2). Iná misa pochádzajúca zo zberov G. Madigára, ktorá je bikónického tvaru s ostrým lomom na maximálnej vydutine, s hornou časťou vtiahnutou dovnútra a nezdobeným povrchom oranžovohnedej farby (tab. IX: 7), patrí k charakteristickým zástupcom tohto tvaru pre keramickú náplň sídliska v Liptovskej Mare III v horizonte B2 a B2/C1 doby rímskej (Švihurová 2017, 147, tab. VIII: 1–3; XI: 8, 10). Spodná časť tela misy podobného tvaru bola nájdená aj pri výskume P. Šalkovského v roku 1976 v objekte 3 (tab. X: 28). V keramickom fonde zo Slovenského Pravna sa stretávame aj so zdobenými misami, čo nie je v prípade púchovskej kultúry doby rímskej úplne bežným javom. Na jednej z mis bikónického tvaru so zaobleným telom a mierne vtiahnutým ústím je povrch zdobený horizontálnym zaštipovaním umiestneným v pravidelných rozostupoch vo vertikálnych radoch (tab. V: 11). Ide pravdepodobne o priamy vplyv kvádskej oblasti, keďže charakteristickým a zároveň zjednocujúcim atribútom mis rímskej fázy púchovskej kultúry je absencia výzdoby a kvalitnejšia úprava povrchu (leštením alebo hladením, iba zriedkavo tuhovaním, ktoré nemá korene v púchovskej kultúre a patrí k prvkom preberaným zo susedných germánskych oblastí).

Naopak, výzdobné motívy na hrncovitých nádobách sú veľmi bohaté, početné a typovo rôznorodé. Výzdoba je najčastejšie umiestnená na hrdle nádob v časti pod okrajom až po maximálne vydutie, na maximálnom vydutí a na okraji. Uplatňuje sa predovšetkým vhlbená, menej plastická výzdoba. V keramickom fonde zo Slovenského Pravna dominuje vtlačaná výzdoba vrypmi prstom a nechtom, zaštipovanie povrchu a vpichy rôznych tvarov a prevedení. Jamky vyhotovené vtlačením prsta, niekedy s odtlačkom nechta, sa tu vyskytujú v rôznych motívoch. Objavujú sa vrypy v samostatnom horizontálnom páse pod okrajom (tab. III: 13; V: 2, 4, 8; VIII: 16), často v kombinácii s presekávaným okrajom (tab. III: 1, 2; VII: 18; VIII: 15) alebo s rytou výzdobou v podobe vlnoviek, poloblúk a diagonálnych rýh (tab. III: 2). V jednom prípade sa objavil motív pozostávajúci z horizontálneho pásu vrypov ohraničených dvoma obežnými horizontálnymi ryhami (tab. VI: 12). Vrypy prstom alebo nechtom bývajú často aj pravidelne v radoch či chaoticky nanesené po celom povrchu tela (tab. III: 4, 5, 8; IV: 13; VI: 6; X: 7, 16). Spomínané presekávanie okraja hrncovitých nádob býva vyhotovené ostrým predmetom (tab. III: 1, 2; VII: 18; X: 19) alebo pretláčaním prstom či iným tupým predmetom (tab. VIII: 15). Takáto vtlačaná výzdoba je charakteristická predovšetkým pre 2. storočie. Analógie nachádzame v germánskom prostredí. Ornament nanesený vrypami sa vyskytuje na črepech takmer zo všetkých obsiahlejších nálezových súborov z doby rímskej na juhozápadnom Slovensku (Varsik 2011, 86) a na Morave (Droberjar 1997, 68, 69, obr. 16: 110). Výzdoba vrypom prstom a nechtom je bežná aj pre oblasť przeworskej kultúry (Dobrzańska 1990, 119, tab. XXX). U podunajských Germánov možno sledovať tendenciu od zdobenia celého povrchu nádob cez viacnásobné horizontálne a vertikálne pásy vrypov až po výzdobu jedným alebo dvoma radmi na hrdle esovite profilovaných hrncov (Varsik 2011, 86). Tento trend však na keramike púchovskej kultúry nie sme schopní na základe súčasného poznania keramického fondu potvrdiť, aj keď môžeme povedať, že samotná výzdobná technika vrypom prstom a nechtom na púchovských nádobách je zrejme prvkom vychádzajúcim z germánskeho kultúrneho okruhu (Švihurová 2017, 157).

Veľmi obľúbeným výzdobným prvkom na nádobách púchovskej kultúry je taktiež zaštipovanie povrchu prstami, ktoré je rozložené na povrchu nádoby chaoticky (tab. VII: 15) alebo je usporiadané do radov alebo stĺpcov (tab. III: 10; V: 9, 11). Pomerne častým motívom je prevedenie zaštipovania husto za sebou v horizontálnom páse, na ktorý nadväzujú vertikálne stĺpce. Takýto ornament býva najčastejšie pod okrajom nádoby (tab. IV: 15), ale objavuje sa aj na iných častiach tela (tab. IV: 12; VIII: 2). Niekedy je ornament situovaný osamotene na povrchu, prípadne v páse pod okrajom alebo na hrdle, kde sú jednotlivé zaštipovania vyhotovené oddelene, teda nedotýkajú sa (tab. VIII: 6). Zaštipovanie môže byť prevedené dvoma prstami do hĺbky alebo plytšie špičkami prstov, pričom je povrch nádoby vtlačený do hĺbky a zvyšok mäkkej hliny je vytlačený nad povrch, čím vzniká plastické členenie povrchu. Analogické ornamente nachádzame na germánskych sídliskách z juhozápadného Slovenska, kde sa výzdoba zaštipovaním na sídliskovej keramike vyskytuje od 1. storočia (Bratislava-Dúbravka: *Elschek* 1995, obr.

2: 13; 3: 19; 4: 17; 2017, tab. 10: 5, 6; 25: 4–7) a prežíva do 2. storočia (Bratislava-Trnávka: *Varsik 2011*, obr. 38: XIVb; tab. 4: 26; 8: 13).

Ďalšiu skupinu vhlbenej výzdoby vyskytujúcej sa na nádobách v Slovenskom Pravne sú vpichy vyhotovené najčastejšie ostrým predmetom, ktoré sa označujú ako trojuholníkové a klinovité vpichy. Usporiadanie môžu byť v pásoch a stĺpcoch pod okrajom alebo na hrdle (tab. III: 11; VI: 5; VII: 2; IX: 1, 2; X: 26), niekedy aj vo viacerých úrovniach nad sebou pokrývajúc celý povrch tela (tab. VI: 2, 13). Na maximálnej vydutine menšej vázovitej nádoby esovitej profilácie vpichy vytvárajú tzv. vetvičkový ornament pozostávajúci z horizontálnej rytej línie a šikmých loďkovitých vpichov v rade tesne nad sebou. Na hrdle sa nachádza ďalší horizontálny rad loďkovitých vpichov (tab. V: 1). Črep s fragmentom vetvičkového ornamentu z dlhších klinovitých vpichov bol objavený aj počas výskumu P. Šalkovského v roku 1976 (tab. X: 9). Podľa analýzy keramiky zo sídliska Liptovská Sielnica-Liptovská Mara III sa zdá, že s výzdobou vpichmi sa stretávame už v neskorolátenskej a včasnorímskej fáze púchovskej kultúry (objekt 1_VIII–X/68: *Pieta 1982*, tab. XLIV: 3), kde vpichy vytvárajú obežný pás pod okrajom, často ohraničený dvoma obežnými líniami. Vpichy klinovitých a loďkovitých tvarov sú však skôr typické pre súbory z mladšieho stupňa staršej doby rímskej na Liptovskej Sielnici-Liptovskej Mare III (*Švihurová 2017*, 159). Početné analógie nachádzame na germánskych sídliskách juhozápadného Slovenska a Moravy (skupina XIII podľa *V. Varsika 2011*, 84–86; typ 130 a 160 podľa *E. Droberjara, 1997*, obr. 16).

Na niektorých keramických fragmentoch zo Slovenského Pravna sa objavuje výzdoba v podobe žliabkov, vlnoviek a poloblúkov, ale je zastúpená v oveľa menšej miere ako vtlačaná výzdoba. Vlnovky a poloblúky sa vyskytujú na niekoľkých zlomkoch z tiel hrncov (tab. V: 7; VI: 15; VII: 19; VIII: 3), ako aj na hrdle a pleciach nádob (tab. VI: 9; VIII: 11, 13; X: 19, 26). Ornament v podobe vlnoviek a poloblúkov predstavuje charakteristickú výzdobu tiel hrncovitých nádob púchovskej kultúry v staršej dobe rímskej na sídlisku v Liptovskej Mare III. V nálezových súboroch sa ukazuje od začiatku doby rímskej, avšak najväčší rozmach zaznamenáva v 2. storočí, kedy na keramike pretrváva až do koncovej fázy púchovskej kultúry (*Švihurová 2017*, 155). Pomerne málo sa v súbore zo Slovenského Pravna stretávame s obežnými rytými líniami a žliabkami, ktoré bývajú situované pod okrajom a na hrdle (tab. VI: 4; VII: 1). Tie však nie sú nijako chronologicky citlivé a objavujú sa počas celého trvania púchovskej kultúry.

Iné výzdobné prvky a motívy sa v skúmanom fonde zo Slovenského Pravna vyskytli iba ojedinele. Ide predovšetkým o výzdobu, ktorá sa nachádzala na germánskych sídliskách juhozápadného Slovenska a v kontexte nálezov púchovskej kultúry nebýva obvyklá. Okrem ornamentov napovedá o tom, že nejde o púchovskú keramiku aj charakter keramickej hmoty a jej opracovanie. Z toho dôvodu sme tieto fragmenty nádob vyčlenili ako samostatnú skupinu.

Germánska keramika

Rozdielneho charakteru ako predošlá skupina keramiky púchovskej kultúry sú zlomky z tenkostenných nádob s hladným až lešteným (niekedy tuhovaným) povrchom sivočiernej až čiernej farby, ktoré môžeme priradiť germánskemu kultúrnemu okruhu. Ide predovšetkým o jemnozrnnú stolovú keramiku vyrobenú z jemnej hliny bez alebo len s nepatrnou prímiesou jemného piesku, ktorú reprezentujú zlomky z menších nádob. Zastupujú ju prevažne fragmenty z tiel nádob, ale zachovali sa aj okraje a dná. Najvýraznejším fragmentom je torzo menšej misovitej nádoby so sivočiernym lešteným povrchom s mierne vyhnutým ústím, mierne kyjovitým okrajom a nevýraznými plecami oddelenými od hrdla rytou obežnou líniou. Pod ňou sa dochovala lomenica vykonaná ozubeným kolieskom s jemnými bodkovanými vpichmi (tab. VII: 4). Druhým fragmentom s dochovanou výzdobou ozubeným kolieskom v analyzovanom fonde je zlomok z tela nádoby s tuhovaným povrchom sivočiernej farby, na ktorom sa nachádza motív krokvice realizovaný ozubeným kolieskom s čiarkovitými zárezmi (tab. VIII: 14). V priestore severného Slovenska sa s takouto keramikou bežne nestretávame a s určitou istotou ju môžeme označiť ako import. Analogické nádoby zdobené ozubeným kolieskom môžeme nájsť na sídliskách juhozápadného Slovenska. Obdobné prevedenie výzdoby ozubeným kolieskom s čiarkovitými zárezmi v podobe lomenice bolo objavené na lokalite vo Veľkom Mederi (*Varsik 2017*, obr. 3: 13, tu aj iné analógie). Jednoduchá alebo viacnásobná lomenica v páse medzi dvoma líniami sa vyskytuje pomerne dlhé časové obdobie (od polovice 1. do prvej polovice 3. storočia: *Varsik 2011*, 74). Objavuje sa na germánskych sídliskách a pohrebiskách od stupňa B1 doby rímskej (Bratislava-Dúbravka: *Elschek 1995*, 40; 2015, 319; Kostolná: *Kolník 1980*, tab. LXXIV; LXXV; LXXVIII; LXXXVII; XCII; Abrahám: *Kolník 1980*, tab. XXX; XLI; Sládkovičovo: *Kolník 1980*, tab. CXXXII; CXLVI; CXLVIII; CL; CLVII), pokračuje na náleziskách z 2. storočia (napr. Sekule: *Kováčová/Rajtár 2017*) a prežíva do stupňa C1, kedy sa postupne vytráca (*Varsik 2011*,

74, 75). Avšak v kvádskej sídliskovej keramike na juhozápadnom Slovensku nenašla výzdoba ozubeným kolieskom príliš široké uplatnenie. Spravidla sú takéto nálezy považované za importy z územia labsko-germánskeho okruhu (*Droberjar/Knúpek 2017, 210*). Pravdepodobne polabsko-germánskej proveniencie je taktiež fragment plnej nôžky s hladným povrchom sivočiernej farby, ktorá je výrazne odsadená od spodnej časti tela (tab. VII: 17). Morfometria tela nôžky napovedá, že pochádza z misovitej, prípadne terrinovitej nádoby. Zo spodnej časti tela misovitej nádoby je aj fragment s hladným až lešteným povrchom sivočiernej farby (tab. VIII: 18). Obdobného charakteru sú aj zlomky okrajov menších nádob (tab. VII: 5, 8; VIII: 12; X: 1, 18) a fragmenty nezdobených tiel s čiernym hladným alebo lešteným povrchom (tab. VII: 9, 10; X: 15, 17). V skúmanom súbore sa objavujú aj črepy (pochádzajúce pravdepodobne zo šálok a misiiek) s čiernym lešteným povrchom, ktoré sú zdobené vertikálnym žliabkom (tab. IV: 2; X: 5, 6). Niekedy sa považujú za doklad prenikania vplyvov przeworskej kultúry na územie juhozápadného Slovenska a Moravy (*Tejral 1971, 68, 69; 1999, 142, obr. 5: 3; 7: 4, 6; Varsik 2011, 81*), aj keď sa na sídliskách v stredodunajskej oblasti vyskytujú pomerne početne, najmä v stupni B2/C1 (*Varsik 2011, 82, tam aj paralely*).

Iné druhy výzdobných ornamentov sa v skúmanom súbore zo Slovenského Pravna objavovali len v jednotlivých kusoch. Patrí k nim fragment z tela nádoby zdobenej plošným ryhovaním (tab. III: 7), iný fragment z tela zdobený barbotinom (tab. IV: 3), dva fragmenty z tela zdobené plastickými presekávanými lištami (tab. IV: 9; VI: 7), zlomok z tela zdobený rytou lomenicou v tvare písmena V medzi dvoma horizontálnymi žliabkami (tab. VI: 14) a ohňom deformovaný fragment z tela zdobený klinovitými vpichmi prevedených husto vedľa seba v troch stĺpcoch pod horizontálnou rytou líniou a širším žliabkom na hrdle nádoby (tab. VIII: 4). Uvedené fragmenty pochádzajú z nádob vyhotovených z pomerne dobre plavenej hliny, s prímiesou piesku alebo drobných kamienkov. Ich povrch je kvalitne hladný a prímesi nevystupujú na povrch. Uvedené výzdobné prvky a motívy majú analógie na nádobách zo sídlisk juhozápadného Slovenska (*Kolník/Varsik/Vladár 2007, tab. 8: 21; 12: 5; 18: 18; 53: 4; 65: 13; 82: 9; 85: 10; Varsik 2011, obr. 38: XIIIa–f; 44; 86; 90*), ako aj z Moravy (*Droberjar 1997, obr. 19: typ 240; 20: typ 330; 22: typ 541; tab. 5: 15; 11: 22; 16: 13; 57: 10; 63: 1*).

Črepy z doby laténskej a z novoveku

V keramickom fonde zo Slovenského Pravna boli nájdené aj ojedinelé fragmenty, ktoré je možné zaradiť do starších fáz púchovskej kultúry a do novoveku. Ide predovšetkým o zlomky grafitových sitúl a situlových nádob a o ich napodobeniny v podobe charakteristických okrajov situlových nádob a črepov z tela s typickým vertikálnym hrebeňovaním. Vyskytujú sa aj zlomky súdkovitých a vajcovitých hrncov, zdobených rytými líniami, žliabkami či „rozpadnutým“ plošným hrebeňovaním, ktoré sú súčasťou materiálnej náplne 1. a prvej polovice 2. storočia. Do obdobia novoveku môžeme zaradiť ojedinelé zlomky nádob, ktoré sú zvnútra glazované zelenou glazúrou.

Drobné predmety

Obr. 5. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Spona typu Leonów z výskumu P. Šalkovského v roku 1976. Foto P. Červeň.

Počas zberov a výskumov na sídlisku Prašnica sa našlo niekoľko predmetov, ktoré patria k chronologicky citlivým nálezom a umožňujú presnejšie datovanie osídlenia.⁴ Nakoľko boli publikované na viacerých miestach, tu ich spomenieme len okrajovo, kvôli kompletnosti.

Počas výskumu P. Šalkovského v roku 1976 sa v bezprostrednom okolí objektu 3 mal nájsť fragment železnej spony so širokým pásikovým lučíkom, strieborný denár Antonina Pia (138–161) z rokov 140–143, železný hrot šípu a maskovitá spona z včasnej doby laténskej (*Šalkovský 1989, 420, obr. 3; nález maskovitej spony bližšie opísať nebudeme, keďže nepatrí do staršej doby rímskej*).

Fragment železnej spony s plochým rozšíreným lučíkom a priečnou platničkou nad dlhým vinutím patriaci k typu Leonów z V. Almgrenovej skupiny (obr. 5)

⁴ Okrem chronologicky citlivých predmetov boli na sídlisku nájdené zvieracie kosti, železná troska a mazanica.

naposledy podrobne opísal J. Rajtár (*Iván/Ölvecký/Rajtár 2019, 244, 245*). Tento typ spony predstavuje charakteristickú formu vyskytujúcu sa v západných častiach územia przeworskej kultúry v stupni B2 doby rímskej (*Godtowski 1977, 22, 23, tab. LVII: 2; LVIII: 2–5*). Vyvinul sa v oblasti rozšírenia przeworskej kultúry na území Veľkopoľska približne v prvej štvrtine 2. storočia po Kr. (*Jamka 1963, 62, 70–73, obr. 3; tab. I: 5*). Následne sa v priebehu druhej štvrtiny a začiatkom druhej polovice 2. storočia rozšíril do susedných oblastí. K analogickým exemplárom možno priradiť sponu z dolnorakúskeho Pomoravia v Ringelsdorfe (*Stuppner 1984, 302, obr. 774*) a subtílnjšiu formu z pohrebiska v Hronovciach (*Beljak a i. 2019, 271, tab. V: 4*). Ďalej tu bol vo vzdialenosti 30 cm od tejto spony v hĺbke 40 cm objavený strieborný denár Antonina Pia (138–161) rímskej razby z rokov 140–143. Na averze je zobrazená ovenčená hlava panovníka vpravo s nápisom ANTONIVS AVG VS PP TRP COS III, na reverze modius s klasmi a znakmi ANNONA AVG (*Kolníková 2018, 97; Šalkovský 1989, 420, obr. 3: 5*). V sonde I sa našiel taktiež železný hrot šíp s dĺžkou hrotu 3,2 cm, dĺžkou trňa 1,4 cm a max. šírkou 1,2 cm, ktorý má patriť k typom rozšíreným v púchovskej kultúre počas staršej doby rímskej (*Šalkovský 1989, 420, obr. 3: 4*).

Ďalšie predmety pochádzajú od G. Madigára, ktorý v roku 1970 odokryl v severnej časti lokality objekt s dobre zachovaným inventárom, kde sa na ploche asi 450 x 250 cm koncentrovala mazanica, železná troska, keramika a niekoľko drobných predmetov (*Pieta 1982, tab. LIV*). Za bližšiu pozornosť stojí fragment malej kolienkovitej bronzovej spony, z ktorej sa zachovala časť lučíka s polkruhovitou platničkou nad vinutím. Pod platničkou je výbežok s otvorom a háčikom pre upevnenie vinutia, ktoré sa nezachovalo (dĺžka 18 mm, výška 16 mm, šírka platničky 14 mm; *Pieta 1982, tab. LIV: 7*). Túto rímskoprovinciálnu sponu možno priradiť k typu Jobst 13C (*Jobst 1975, 67, 168–171; Sedlmayer 1995, 47*), ktorých nálezy sa sústreďujú najmä v oblastiach rímskeho limitu, v priľahlých územiach barbarika a datujú sa do obdobia markomanských vojen (*Droberjar 2012, 122 – tam viac literatúry; Iván 2015, 58*). M. Ołędzki (2007) ich výskyt v barbariku datuje do druhej polovice 2. storočia až do počiatkov 3. storočia. Ďalším zriedkavým nálezom na severnom Slovensku je fragment kosteného hrebeňa s poloblúkovitým držadlom zdobeným troma horizontálnymi ryhami a dvoma pozdĺžnymi železnými nitmi (zach. dĺžka 73 mm, výška 53 mm; *Pieta 1982, tab. LIV: 8*), ktorý sa radí k typu B–I podľa S. Thomasovej (1960, 62–64) vyskytujúcom sa v období stupňov B2 až C1 doby rímskej najmä na území przeworskej kultúry (*Thomas 1960, 62, 63, katalóg 2*), ale tiež u polabských Germánov (*Zeman 2001, 113*). V súbore z roku 1970 odovzdal G. Madigár aj dvojdielnu železnú pracku s obdĺžnikovým rámikom a plechovou pripevňovacou platničkou typu AG16 podľa R. Madyda-Legutko (1986, 49, 131), ktorá sa datuje taktiež do druhej polovice 2. storočia. Jej dĺžka bola 46 mm a šírka 37 mm (*Pieta 1982, tab. LIV: 4*). Súbor objavený v roku 1970 dopĺňa železný nôž s rovným ostrím a mierne oblúkovite sa zužujúcim chrptom, hrot hrubej čepele so zaobleným koncom s rovným ostrím, dve železné šidlá a železný polotovár v podobe dvoch skovaných pásovín (*Pieta 1982, tab. LIV: 1–3, 5, 6*).

VYHODNOTENIE

Zmiešaný charakter keramického materiálu z polohy Lamošova Prašnica v Slovenskom Pravne odráža spleť situáciu na konci staršej doby rímskej na styčnej zóne dvoch kultúrnych okruhov, v čase zániku púchovskej kultúry, rozširovania germánskych Kvádov a migrácie germánskych kmeňov spoza Karpát do naddunajského priestoru. Keramika, ktorú možno priradiť púchovskej kultúre staršej doby rímskej, má pre všetky uvedené typy nádob, výzdobných prvkov a motívov analógie na sídlisku Liptovská Sielnica-Liptovská Mara III (*Švihurová 2017*), ako aj na iných severoslovenských sídliskách, ktoré doposiaľ neboli komplexne spracované a publikované (napr. Sučany-Skala a Pod Skalou: *Hrubec 1961*; Likavka-Predný lán: *Benediková a kol. 2020; Pieta 1997*; Detva-Kalamárka: *Šalkovský 2002*). Viaceré výzdobné prvky a motívy vyskytujúce sa na nádobách lokalít severného Slovenska sú preberané z oblasti juhozápadného Slovenska. Podiel kvádskej zložky v púchovskej sídliskovej keramike narastá od začiatku 2. storočia a viaže sa predovšetkým na južné a juhozápadné pohraničné oblasti púchovskej kultúry. Zastupujú ju hrnce esovitej profilácie, terrinovité a misovité tvary a typické výzdobné prvky ako vrypy prstom a nechtom, zaštipovanie, plošné ryhovanie či vpichy rôznych tvarov a prevedení. Taktiež presekávanie okraja vrypami a vpichmi, objavujúce sa na nádobách púchovskej kultúry, sa považuje za prvok prevzatý od naddunajských Germánov (*Švihurová 2017, 157*). Hranicu medzi kvádskou sídelnou oblasťou a púchovskou kultúrou a etnokultúrne vzťahy medzi nimi vieme určiť len s ťažkosťami. Mapovanie lokalít v kontaktnej zóne oboch kultúrnych okruhov ukázalo, že južná hranica

púchovskej kultúry, ktorá v čase okolo prelomu letopočtov bola na línii Trenčín – Partizánske – Žarnovica – Zvolen – Detva, sa po tzv. zánikovom horizonte púchovských hradísk, ktorý možno datovať do obdobia vlády cisára Tiberia (14–37), postupne posúvala na sever. Počas stupňa B2 doby rímskej sa v oblastiach stredného Považia a horného Ponitria, ktoré kedysi patrili k púchovskej kultúre, objavuje germánske osídlenie (Varsik 2011, 184–189; napr. Beckov-Sady a Nivy/Pažitné: Varsik/Hanuliak/Kovář 2006; Beluša-Pechová: Pieta 1974). Rozširovanie územia Kvádov na úkor púchovskej kultúry v období stupňa B2/C1 doby rímskej pokračovalo, kým germánske osídlenie nedosiahlo horské línie Malej Fatry a Nízkyh Tatier už začiatkom mladšej doby rímskej (Beljak 2009, 215; Žiar nad Hronom-Horné Opatovce-Senková a Dolná Ždaňa-Prielohy: Beljak/Kučeráková 2015, obr. 16–18; Gbeľany: Moravčík 1985, 29, 30, tab. XI: 16). Avšak, aj keď v súčasnosti disponujeme relatívne dostatočne početným materiálom pre prvé etapové vyhodnotenie jednotlivých častí časnohistorického obdobia, fragmentárnosť a časová a priestorová nerovnomernosť nálezových fondov značne obmedzuje možnosti interpretácie a tak problematika rozširovania územia Germánov z oblasti Dunaja na sever do regiónu stredného Považia a východ do oblasti Pohronia ostáva otvorená.

V spracovanom súbore zo Slovenského Pravna je taktiež výrazný podiel importovanej keramiky z rímskych provincií, porovnateľný so situáciou na kvádskych sídliskách juhozápadného Slovenska, a to aj napriek tomu, že sídlisko na Lamošovej Prašnici nebolo systematicky preskúmané a nálezy pochádzajú len z menších záchranných výskumov a zberových akcií. Prísun importov rímsko-provinciálnej keramiky do oblasti severne od Dunaja narastá začiatkom 2. storočia. Výrazný je od druhej polovice 2. storočia, najmä vplyvom rozvoja samotnej keramickej produkcie v Panónii (t. j. vznik keramickej dielne). Tento zvyšujúci sa trend je ustálený do polovice 3. storočia (Krekovič 1981, 367). Do tohto časového rámca spadajú aj príslušné rímsko-provinciálnej keramiky do oblasti severného Slovenska, vrátane Slovenského Pravna. Spektrum rímsko-provinciálnej keramiky zo sídliska v Slovenskom Pravne sa obmedzuje len na dva hlavné keramicke tvary, a to džbány a misy. V druhovom zastúpení výrazne prevláda keramika tehlovej farby nad sivou jemnou. Chýbajú tu iné tvary, ako sú hrnce či poháre⁵, ktoré sa bežne vyskytovali na germánskych sídliskách juhozápadného Slovenska zo staršej doby rímskej (bližšie pozri napríklad Kolník/Varsik/Vladár 2007; Krekovič 1981; Varsik 2011). Z lokalít púchovskej kultúry staršej doby rímskej, kde sa našli fragmenty rímsko-provinciálnej keramiky, sú bežnejšie tvary džbánov a mís (napríklad Lieskovec-Hrádok: Malček 2000; Žilina-Závodie: Moravčík 1980; Liptovská Sielnica-Liptovská Mara III: Švihurová 2017). Výnimku predstavuje lokalita Púchov, kde bolo objavené celé spektrum nádob a keramickej druhov, ako i terra sigillata (bližšie pozri Beninger 1937, 67, tab. VIII). Väčšinu materiálu z Púchova priraduje E. Krekovič (1981, 342, 343, 352–354, 363, obr. 18: 1, 4, 5) do 2. storočia, bez bližšieho časového určenia. Pravdepodobne ale v tomto období už nebola eponymná lokalita púchovskej kultúry osídlená jej nositeľmi, nakoľko sa niekedy na prelome stupňov B1 a B2 doby rímskej hranica osídlenia medzi kvádkou a púchovskou oblasťou posúva na sever k Žiline a k svahom Malej Fatry. V súvislosti s tým je zaujímavý pomerne vysoký počet fragmentov priradených k tvarovému typu džbán, druhovo k panónskej pásikovanej keramike, poprípade k maľovanej keramike. Je otázne, či tento charakteristický výber tvarov a typov súvisí s pokračujúcou keltskou tradíciou (keltská maľovaná keramika) alebo súvis môžeme hľadať v preferencii takýchto typov nádob u obyvateľov sídlisk severného Slovenska, prípadne i v absencii analogicky kvalitného tovaru v hrnčiarskej produkcii púchovskej kultúry. Napríklad K. S. Póczy (1957, 41) zdôrazňuje, že pôvod rímsko-provinciálnej keramiky maľovanej v pásoch by sme mohli hľadať v koreňoch laténskej kultúry.

Nezvyklo vysoké je aj zastúpenie keramickej fragmentov, ktoré môžeme priradiť germánskym kultúrnym okruhom mimo Karpatskej kotliny. Aplikácia typickej výzdoby v podobe mean-dru naneseného ozubeným kolieskom, čierny leštený povrch či fragment nôžky z misovitej alebo terrinovitej nádoby čiernej farby predstavujú polabsko-germánske elementy. Taktiež sa objavujú atribúty typické pre przeworskú kultúru (napr. spona typu Leonów). Doklady severných a severozápadných vplyvov v materiálnej kultúre severného Slovenska zachytávame predovšetkým v období pred markomanskými vojnami a počas ich priebehu, kedy zaniká púchovská kultúra.⁶ Vzhľadom na ojedinelé nálezy (väčšinou spony nachádzané detektorom kovov: Pieta/Švihurová 2019) sa zdá, že

⁵ P. Šalkovský (1989, 420, tab. I: 5) spomína z výskumu v Slovenskom Pravne jeden fragment pohára s prehýbanými stenami. Avšak na základe publikovaného zobrazenia ho nevieme s určitosťou zaradiť k tej či onej skupine.

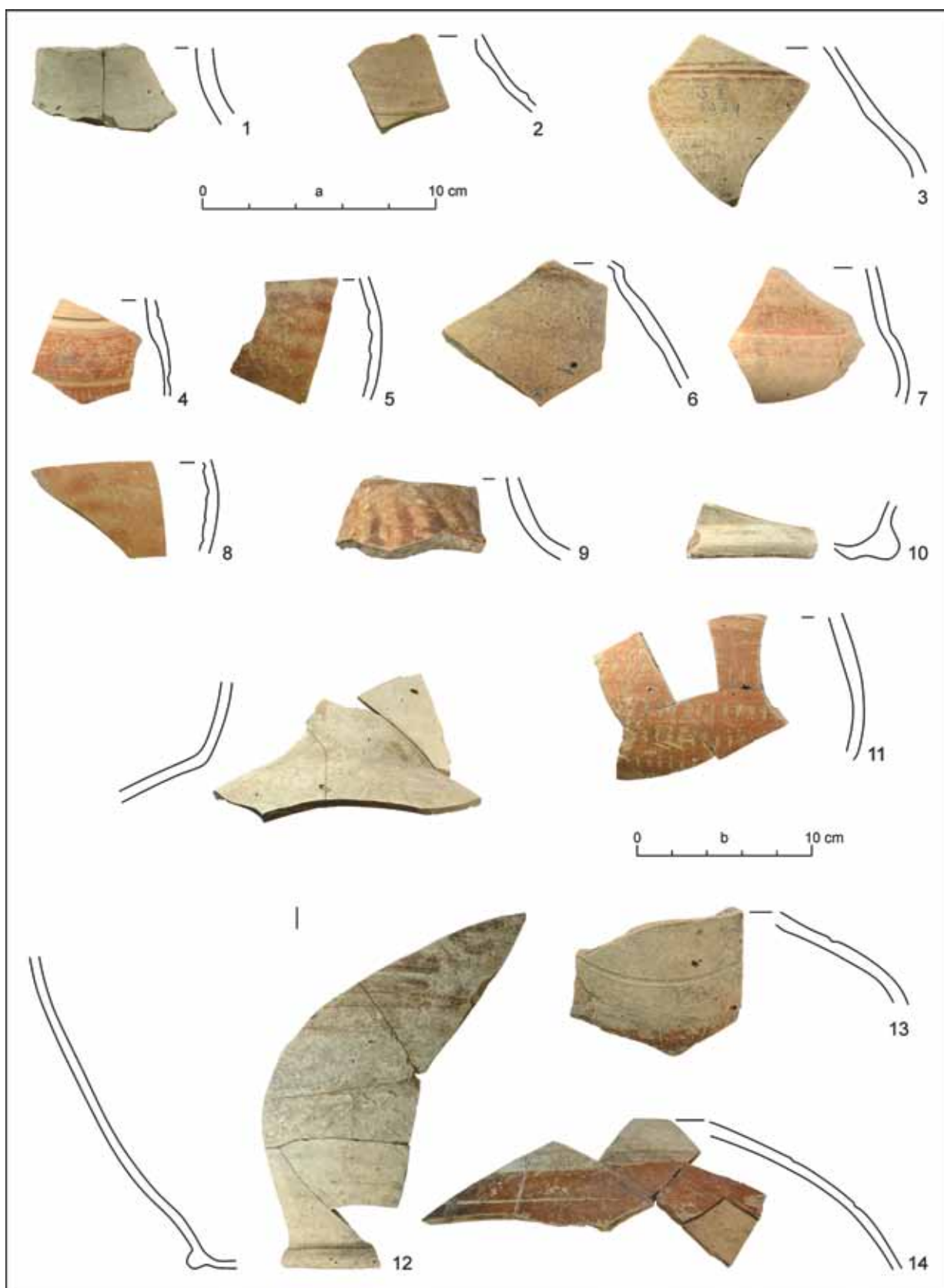
⁶ Prvé stopy przeworskej kultúry sa v priestore púchovskej kultúry objavujú už v neskorej dobe laténskej. Príkladom sú keramicke fragmenty z výrobného objektu 1_VIII-X/68 zo sídliska Liptovská Sielnica-Liptovská Mara III datované už do neskorej doby laténskej (Pieta 1982, tab. XLIV: 2; Švihurová 2017, 171).

Turiec je v rámci severného Slovenska oblasťou, kde sa nálezy przeworskej proveniencie vyskytujú vo zvýšenej miere. Na základe súčasných poznatkov ale nevieme povedať, akým spôsobom sem boli tieto predmety distribuované a či ich zvýšený výskyt súvisí s tranzitom smerujúcim severojužným ťahom cez región Turca. Predpokladá sa, že prílev industrie typickej pre oblasti ležiace severne od karpatského oblúka súvisí s príchodom jej nositeľov do stredodunajského barbarika (*Beljak/Kolník 2006, 88; Olędzki 1997, 74; 1998, 82, 83; Tejral 1970, 211, 212*). V severoslovenskom priestore však patria tieto nálezy skôr k ojedinelým dokladom kontaktov, pohybu jednotlivcov či prenikania skupín obyvateľstva spoza Karpát.

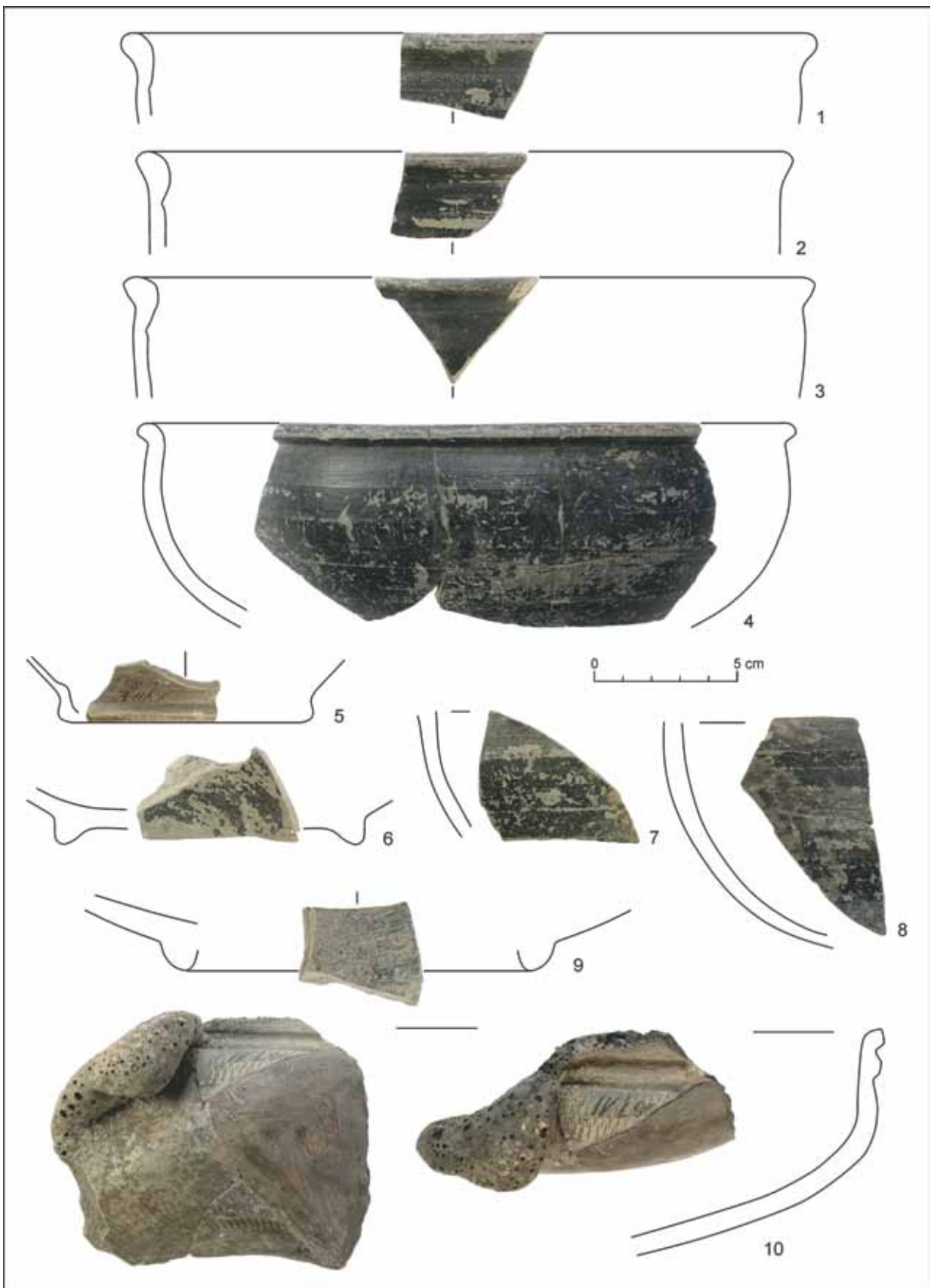
ZÁVER

Pri vyhodnocovaní sídliskových nálezov z polohy Lamošova Prašnica v Slovenskom Pravne bol hlavný dôraz kladený na spracovanie keramického materiálu. Avšak napriek značnej kvantite pramennej bázy, hlavným problémom ostáva absencia dobre datovateľných celkov z jasných kontextov. Na základe získaných poznatkov sa zdá, že najintenzívnejšie bolo sídlisko na Prašnici využívané na konci staršej doby rímskej, v stupňoch B2 a B2/C1. Chronologicky citlivé nálezy ako spona typu Leonów, fragment rímskoprovinciálnej kolienkovitej spony typu Jobst 13C, hrebeň typu B–I podľa S. Thomasovej a strieborný denár Antonina Pia z rokov 140–143, ktoré sa našli v objektoch s veľmi bohatým keramickým materiálom sídliskového horizontu mladšej fázy staršej doby rímskej, spresňujú datovanie do druhej polovice 2. storočia, teda stupňa B2/C1 doby rímskej. Počiatky osady ale pravdepodobne siahajú už do staršieho obdobia. Fragменты okrajov súdkovitých a vajcovitých hrncovitých nádob s mierne vťahnutým ústím a niektoré typy ornamentov (ryté línie alebo žliabky pod okrajom, „rozpadnutá“ výzdoba plošným hrebeňovaním a i.) napovedajú o existencii osídlenia minimálne v prvej polovici 2. storočia. Keramické fragmenty poukazujúce na využitie predmetnej polohy v 1. storočí pred Kr. a v 1. storočí po Kr. sa v spracovávanom fonde objavili len sporadicky (zlomky grafitových sitúl a situlových nádob a ich napodobeniny, zlomky súdkovitých hrncov zdobených rytými líniami). Nálezy z laténskej fázy púchovskej kultúry nájdené v katastri obce spoľahlivo pochádzajú z hrádka Bohušová, z vrchu Sokolná skala či Petrov vršok (*Pieta 2018, 78–80*). Intenzívne osídlenie katastra Slovenského Pravna z tohto obdobia dokladajú aj viaceré významné nálezy z priebehu celej doby laténskej: maskovitá spona (*Kolník 2018; Kolník/Šalkovský 1983*), stredolátenská dácke mince (*Pieta 2018, 80*), či spona typu Slovenské Pravno (*Pieta 2008, obr. 28: A*).

Možná kontinuita osídlenia na polohe Lamošova Prašnica do počiatkov mladšej doby rímskej (ako by mohli napovedať fragmenty rímsko-provinciálnych nádob) a jej obsadenie germánskym etnikom je otázna. To súvisí s problematikou záveru púchovskej kultúry, ktorá nie je dosiaľ jednoznačne vyriešená. Na základe písomných prameňov je jej zánik priamo spájaný s markomanskými vojnami a presídlením jej nositeľov, t. j. Kotínov, na územie provincie Panónia (*Dobiáš 1964, 206; Pieta 1994, 254*). Archeologické bádanie ukazuje, že v druhej polovici 2. storočia sa skutočne skončilo relatívne intenzívne osídlenie púchovskej kultúry takmer na celom jej území, od Žiliny po Spiš. Zánik púchovskej kultúry predstavuje výrazný zlom v dlhodobom osídlení severokarpatského priestoru a odráža etnickú transformáciu v čase markomanských vojen.

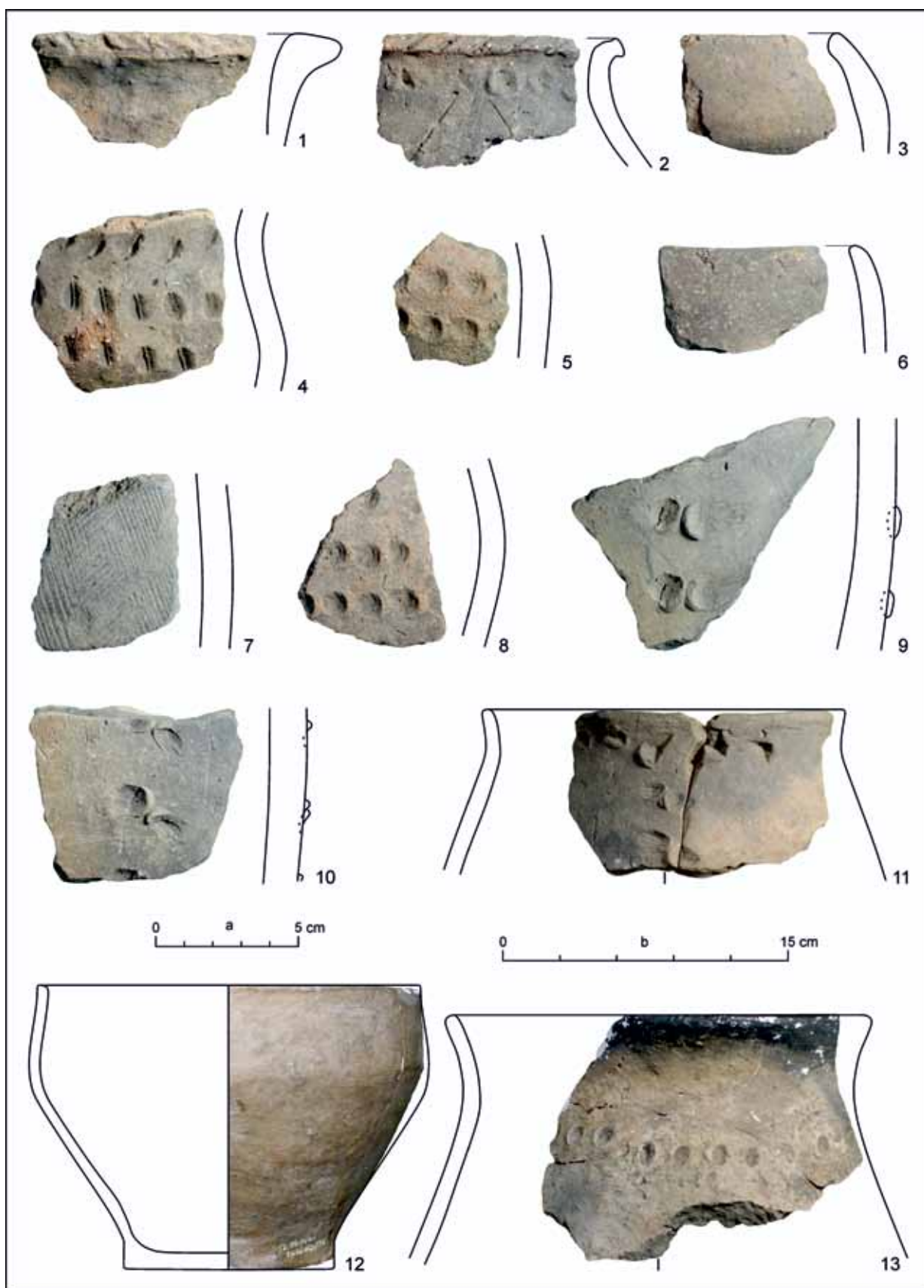

Tab. I. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber nálezov rímsko-provinciálnej keramiky. 1, 2, 4, 6, 7, 10-14 – zbery z roku 1975; 5, 8, 9 – zbery G. Madigára z roku 1970; 3 – objekt G/70. 1, 2, 4-6, 8-14 – džbány; 3, 7 – džbánik/pohár. Foto P. Červeň; kresba D. Krčová, J. Gajdošíková. Mierka: a – 1-11; b – 12-14.

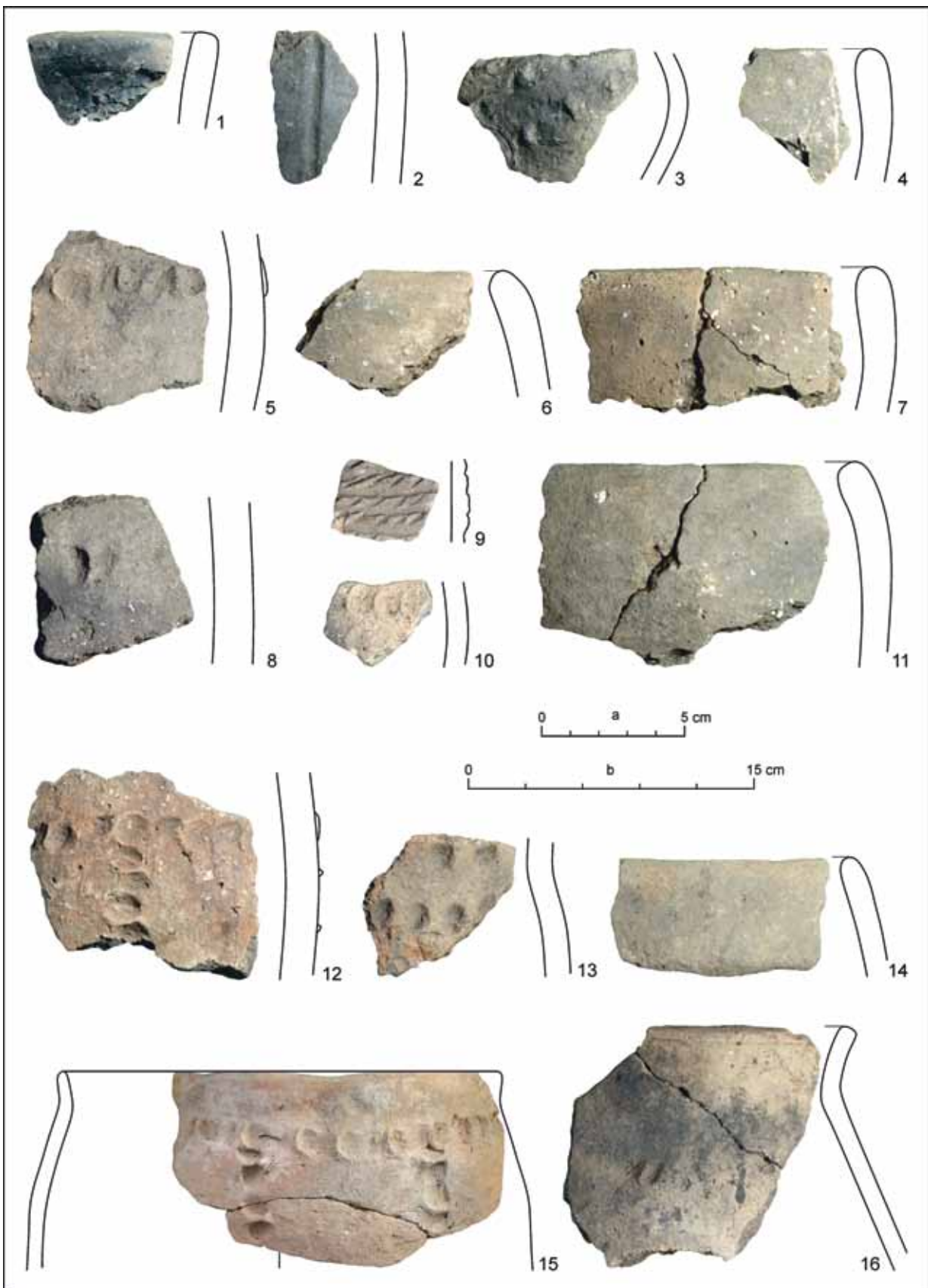

Tab. II. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber nálezov rímsko-provinciálnej keramiky. 1-4, 6-9 – zbery z roku 1975; 5, 10 – objekt G/70. 1-4, 6-10 – misy; 5 – pohár/misa. Foto P. Červeň; kresba D. Krčová, J. Gajdošíková.

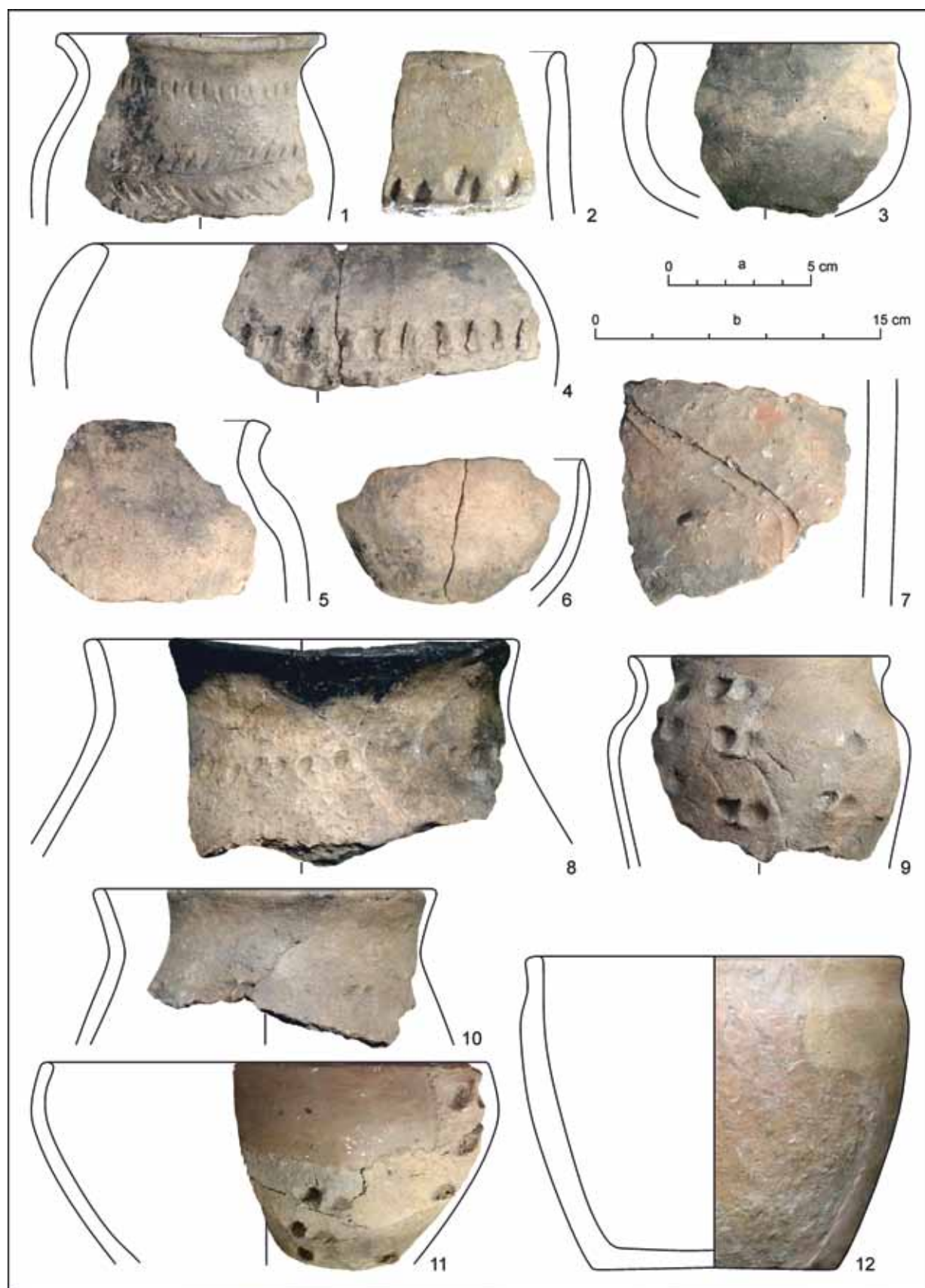

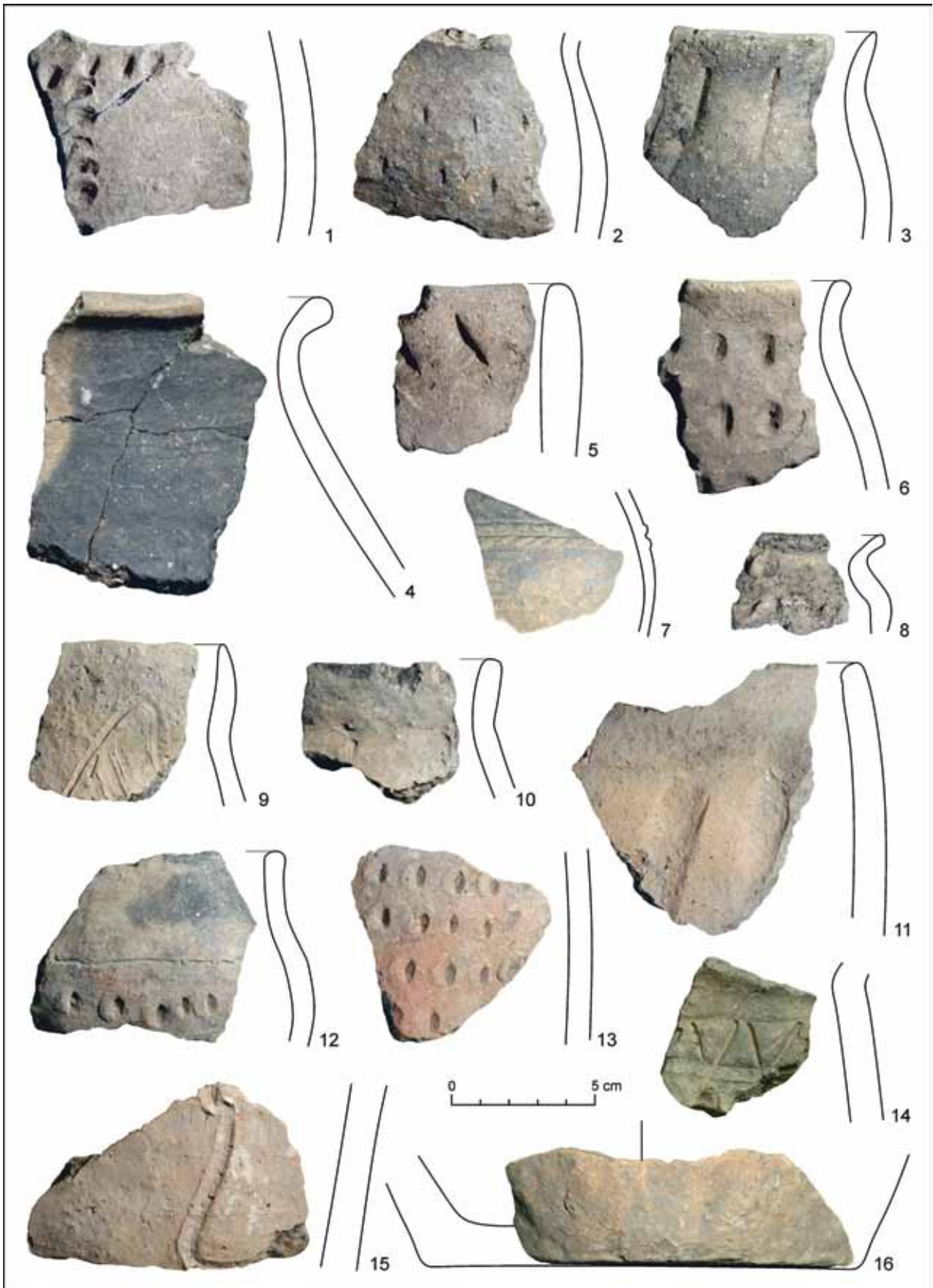
Tab. III. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber keramiky z výskumu G. Madigára v roku 1970. Sonda I. Mierka: a – 1–10; b – 11–13. Foto a kresba M. Kissová.

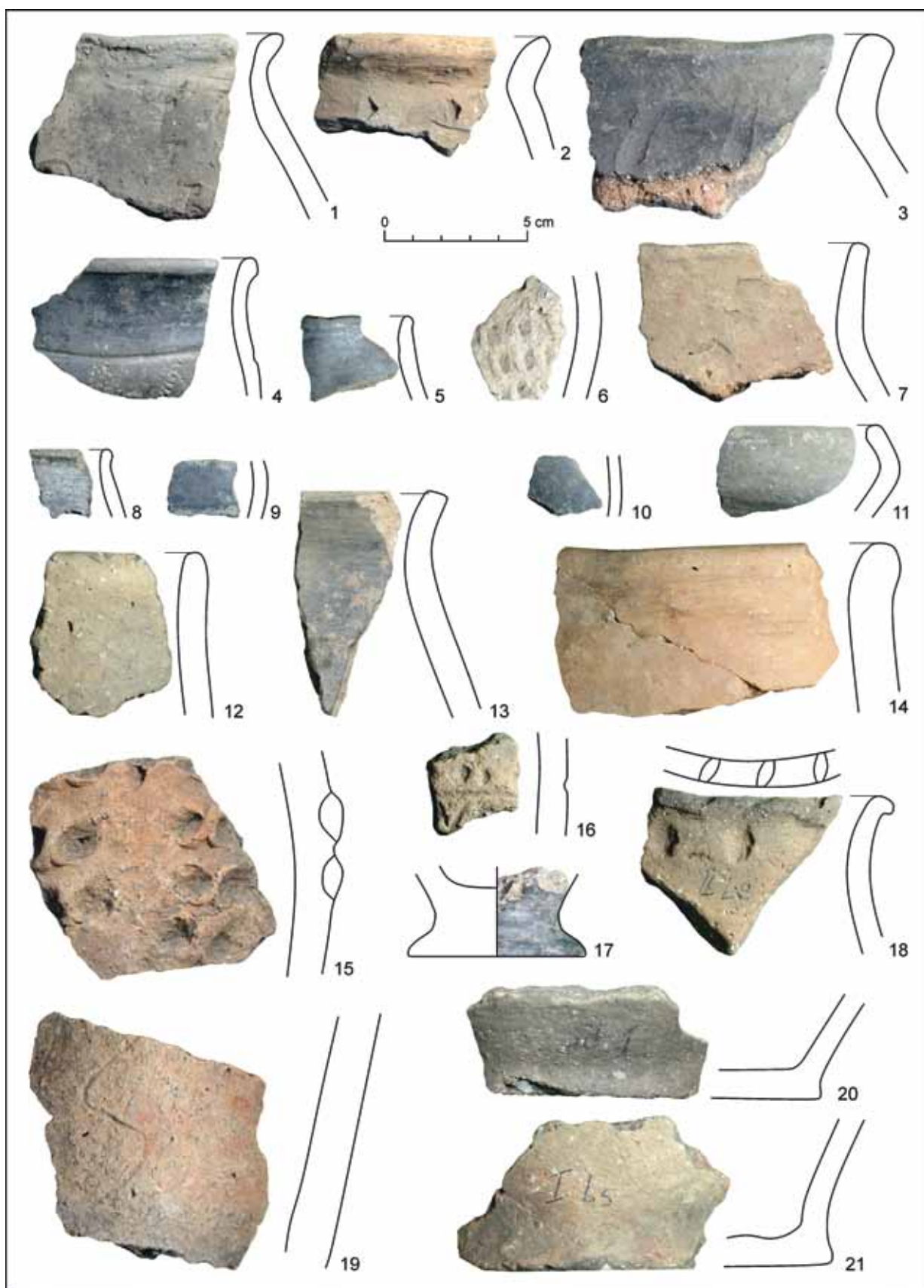
Tab. IV. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber keramiky z výskumu G. Madigára v roku 1970. Sonda II. Mierka: a – 1–14; b – 15, 16. Foto a kresba M. Kissová.

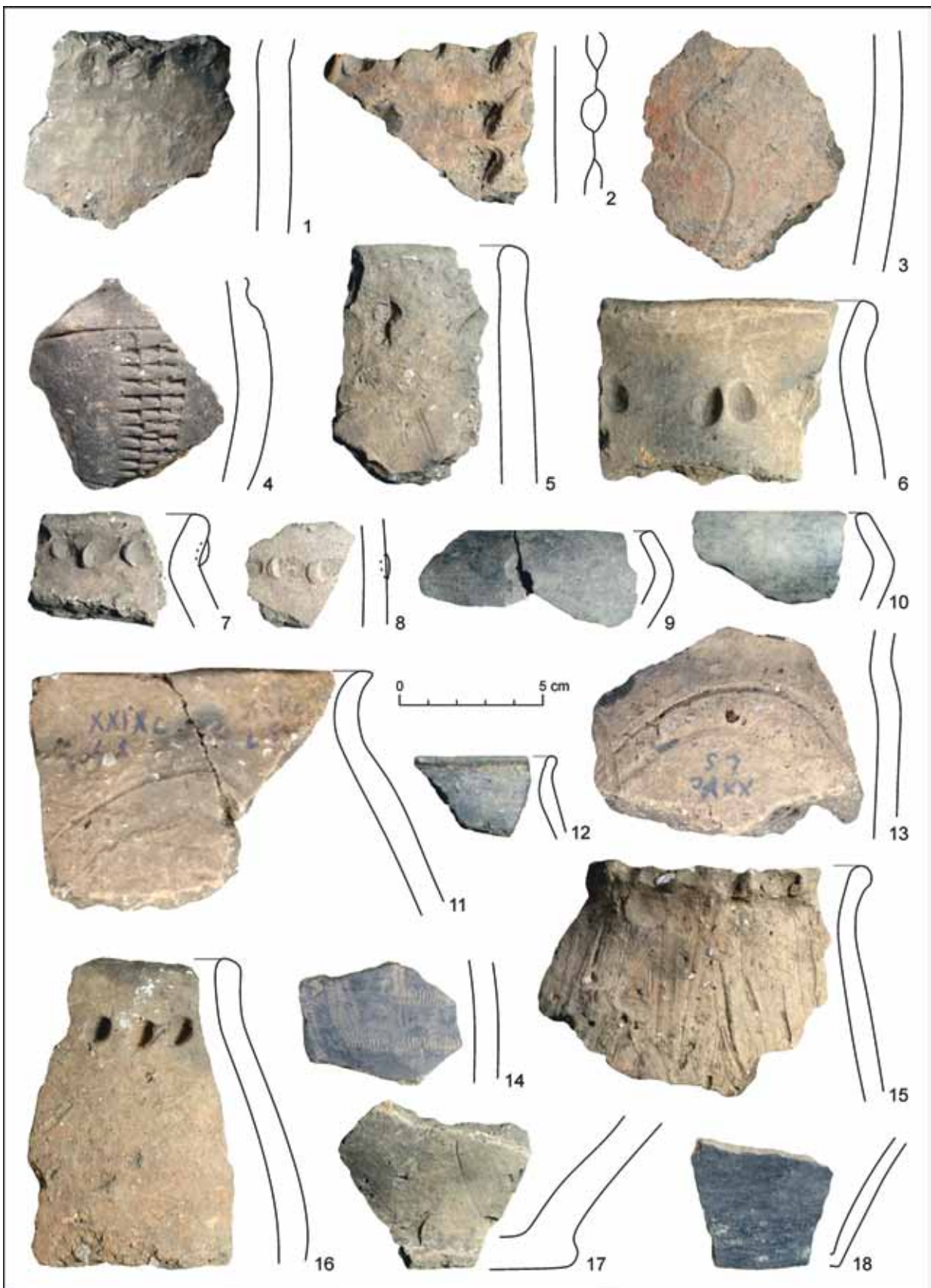
Tab. V. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber keramiky z objektu G (1/70) preskúmaného G. Madigárom v roku 1970. Mierka: a – 1–7; b – 8–12. Foto a kresba M. Kissová.

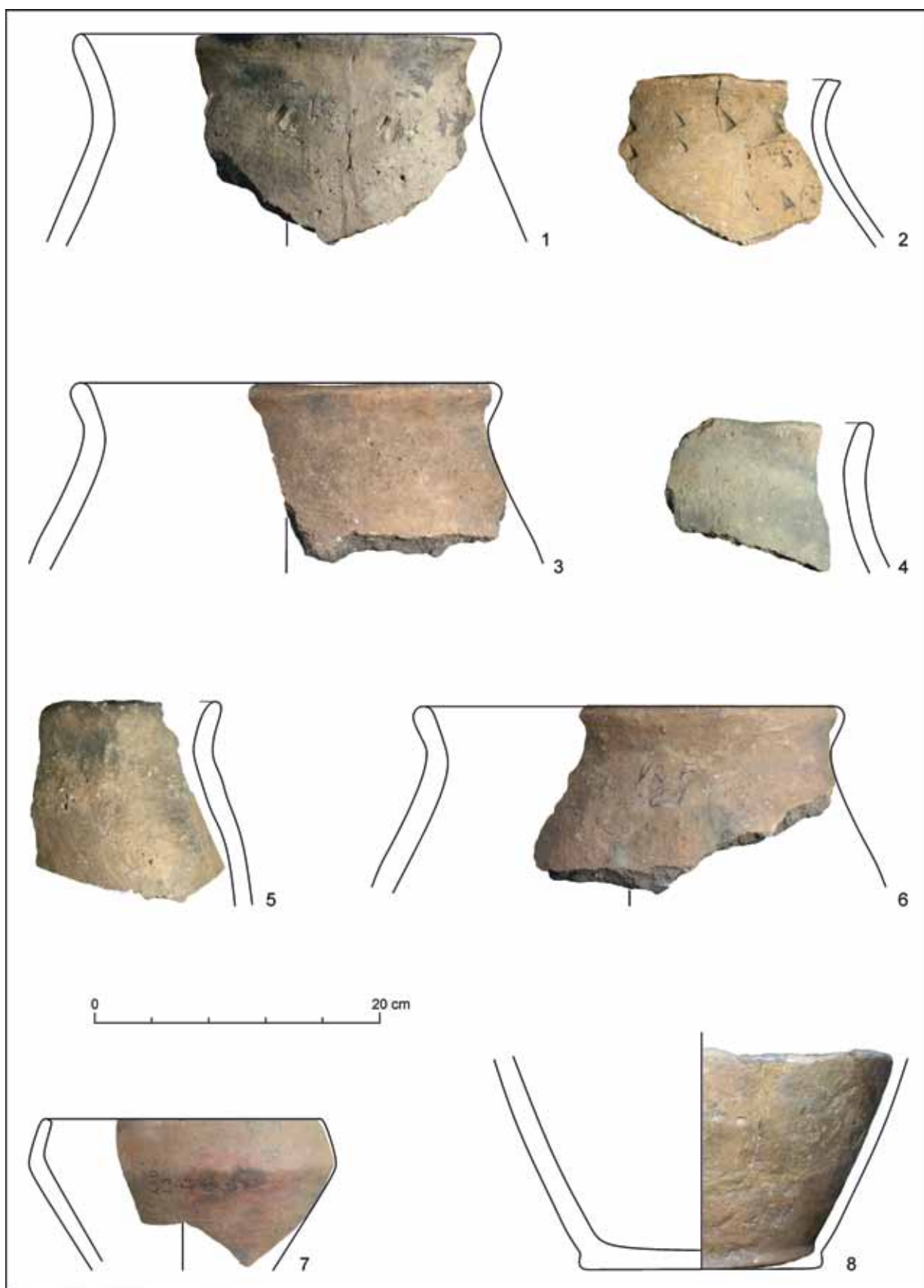
Tab. VI. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber keramiky zo zberov G. Madigára v roku 1970. Foto a kresba M. Kissová.

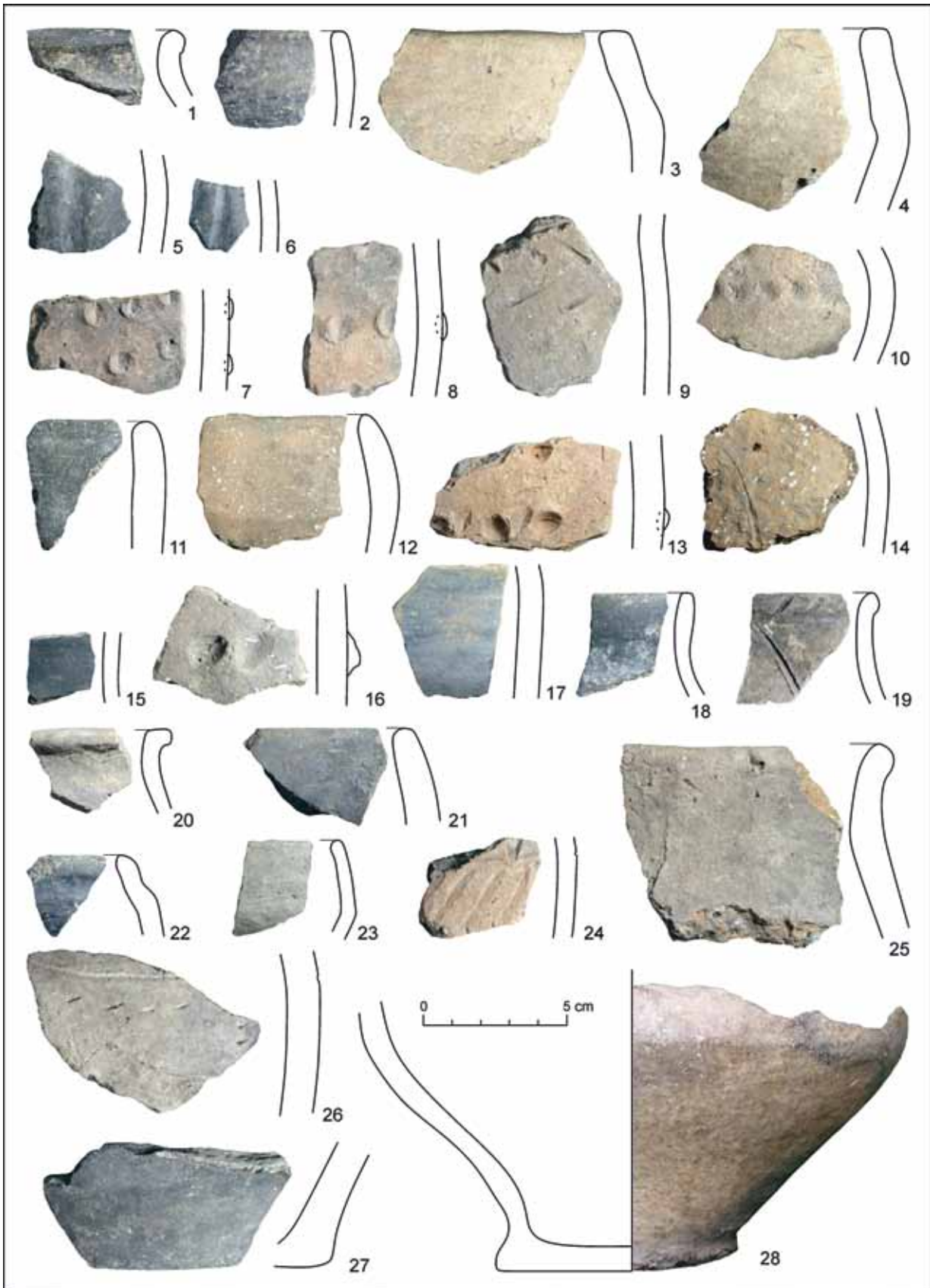
Tab. VII. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber keramiky zo zberov G. Madigára v roku 1970. Foto a kresba M. Kissová.

Tab. VIII. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber keramiky zo zberov G. Madigára v roku 1970. Foto a kresba M. Kissová.

Tab. IX. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber keramiky zo zberov G. Madigára v roku 1970. Foto a kresba M. Kissová.

Tab. X. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výber keramiky z výskumu P. Šalkovského v roku 1976. 1–14 – sonda I; 15–17 – sonda IA; 18–28 – objekt 3/76. Foto a kresba M. Kissová.

LITERATÚRA

- Beljak 2009
J. Beljak: Osídlenie vo Zvolene v dobe rímskej na príklade osád Haputka a Balkán. In: M. Karwowski/E. Droberjar (ed.): *Archeologia Barbarzyńców 2008. Powiązania i kontakty w świecie barbaryjskim*. Rzeszów 2009, 211–228.
- Beljak/Kolník 2006
J. Beljak/T. Kolník: Germánske hroby z Čaky a Gbeliec. Príspevok k osídleniu juhozápadného Slovenska v dobe rímskej. *Slovenská archeológia* 54, 2006, 57–94.
- Beljak/Kučeráková 2015
J. Beljak/K. Kučeráková: Vývoj osídlenia na strednom Pohroní od doby laténskej do včasného stredoveku. *Študijné zvesti AÚ SAV* 57, 2015, 7–56.
- Beljak a i. 2019
J. Beljak/N. Beljak Pažinová/K. Kučeráková: Germánske pohrebisko v Hronovciach. In: N. Beljak Pažinová/D. Repka (ed.): *Sedem kruhov Jozefa Bujnu*. *Studia Historica Nitriensia* 23. Supplementum 2. Nitra 2019, 261–312.
- Benediková a kol. 2020
L. Benediková/Z. Bielichová/J. Mihályiová/K. Hensel: Sídliisko zo staršej doby rímskej v Likavke (okr. Ružomberok). In: I. Čižmář/H. Čižmářová/A. Humpolová (ed.): *Jantarová stezka v proměnách času*. Brno 2020, 465–500.
- Beninger 1937
E. Beninger: *Die germanischen Bodenfunde in der Slowakei*. Reichenberg – Leipzig 1937.
- Bónis 1942
É. Bónis: *Die kaiserzeitliche Keramik von Pannonien I. Die Materialien der frühen Kaiserzeit*. Dissertationes Pannonicae 2/20. Budapest 1942.
- Bónis 1970
É. Bónis: A brigetioi sávós kerámia. Die streifenverzierte Keramik aus Brigetio. *Folia Archaeologica* 21, 1970, 71–90.
- Bónis 1979
É. Bónis: Das Töpferviertel „Gerhát“ von Brigetio. *Folia Archaeologica* 30, 1979, 99–151.
- Brukner 1981
O. Brukner: *Rimska keramika u jugoslovenskom delu provincije donje Panonie*. Beograd 1981.
- Dobiáš 1964
J. Dobiáš: *Dějiny československého území před vystoupením Slovanů*. Praha 1964.
- Dobrzańska 1990
H. Dobrzańska: *Osada z późnego okresu rzymskiego w Igołomi, woj. Krakowskie*. Cześć II. Kraków 1990.
- Droberjar 1997
E. Droberjar: *Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren*. *Fontes Archaeologici Pragenses* 21. Prague 1997.
- Droberjar 2012
E. Droberjar: Římské kolínkovité spony v Čechách. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 25, 2012, 119–131.
- Droberjar/Knápek 2017
E. Droberjar/R. Knápek: K labskogermánské radělkované keramice. *Zborník SNM* 111. *Archeológia* 27, 2017, 205–212.
- Elschek 1995
K. Elschek: Die germanische Besiedlung von Bratislava-Dúbravka während der älteren römischen Kaiserzeit. In: J. Tejral/K. Pieta/H. Rajtár (Hrsg.): *Kelten, Germanen, Römer vom Ausklang der Latène-Zivilisation bis zum 2. Jahrhundert im Mitteldonauebiet*. Brno – Nitra 1995, 39–52.
- Elschek 2015
K. Elschek: Keramik von römisch-germanischen Niederlassungen Bratislava-Dúbravka und Stupava-Mást. *Zborník SNM* 109. *Archeológia* 25, 2015, 315–338.
- Elschek 2017
K. Elschek: *Bratislava-Dúbravka im 1. bis 4. Jahrhundert n. Chr. Germanischer Fürstentum mit römischen Bauten und die germanische Besiedlung*. Nitra 2017.
- Gassner 1990
V. Gassner: Gelbtonige Keramik aus datierten Fundkomplexen in Carnuntum. *Carnuntum Jahrbuch* 1989, 1990, 133–161.
- Godłowski 1977
K. Godłowski: Materiały do poznania kultury przeworskiej na Gornym Śląsku II. *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne* 4, 1977, 7–237.
- Grünwald 1979
M. Grünwald: *Die Gefäßkeramik des legionslagers von Carnuntum (Grabungen 1968–1974)*. Der römische Limes in Österreich 29. Wien 1979.
- Habovštiak/Bialeková 1963
V. Habovštiak/D. Bialeková: *Slovenské Pravno. Výskumná správa 1739/63*. Archeologický ústav SAV. Nitra 1963. Nepublikované.
- Hrubec 1961
I. Hrubec: Výskum včasnodedejného sídliska v Sučanoch. *Slovenská archeológia* 9, 1961, 209–218.
- Iván 2015
R. Iván: *Spony z doby rímskej u stredodunajských Germánov*. Dizertačná práca (Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave). Bratislava 2015. Nepublikované.
- Iván/Ölvecky/Rajtár 2019
R. Iván/R. Ölvecky/J. Rajtár: Hrobové celky z germánskeho žiarového pohrebiska v Sekuliach. *Zborník SNM* 113. *Archeológia* 29, 2019, 235–261.
- Jamka 1963
R. Jamka: Materiały kultury przeworskiej z Leonowa, stanowisko II, pow. Łódź. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Archeologiczne* 73, 1963, 59–76.
- Jobst 1975
W. Jobst: *Die römischen Fibeln aus Lauriacum*. Linz 1975.
- Kolník 1962
T. Kolník: Nové sídliskové nálezy z doby rímskej na Slovensku. *Archeologické rozhledy* 14, 1962, 344–397.
- Kolník 1980
T. Kolník: *Römerzeitliche Gräberfelder in der Slowakei*. Bratislava 1980.

- Kolník 2018
T. Kolník: Maskovitá spona zo Slovenského Pravna – európsky unikát včasno-keltského umenia. In: N. Vitanovská-Hrúzová (zost.): *Slovenské Pravno vo svetle nových poznatkov*. Turany 2018, 84–96.
- Kolník/Šalkovský 1983
T. Kolník/P. Šalkovský: Včasnolátenská maskovitá spona zo Slovenského Pravna a jej prínos ku keltskej ikonografii. *Študijné zvesti AŮ SAV* 20, 1983, 133–147.
- Kolník/Varsík/Vladár 2007
T. Kolník/V. Varsík/J. Vladár: *Branč. Germánska osada z 2. až 4. storočia. Eine germanische Siedlung vom 2. bis zum 4. Jahrhundert*. Archaeologica Slovaca Monographiae Catalogi X. Nitra 2007.
- Kolníková 2018
E. Kolníková: Rímske mince v dejinách Slovenského Pravna. In: N. Vitanovská-Hrúzová (zost.): *Slovenské Pravno vo svetle nových poznatkov*. Turany 2018, 97–102.
- Kováčsová/Rajtár 2017
L. Kováčsová/J. Rajtár: Urny zdobené ozubeným kolieskom z vybraných hrobov pohrebísk v Kostolnej pri Dunaji a v Sekuliach. *Zborník SNM* 111. *Archeológia* 27, 2017, 223–233.
- Krekovič 1981
E. Krekovič: Rímska importovaná keramika na Slovensku. *Slovenská archeológia* 29, 1981, 341–376.
- Kronberger 1997
M. Kronberger: Ausgewähltes keramisches Fundmaterial aus stratifizierten Fundkomplexen. In: H. Stiglitz (Hrsg.): *Das Auxiliarkastell Carnuntum 1. Forschungen 1977–1988*. Sonderschriften 29. Wien 1997, 77–134.
- Kuzmová 1980
K. Kuzmová: Nížinné sídliská z neskorej doby laténskej v strednom Podunajsku. *Slovenská archeológia* 28, 1980, 313–345.
- Kuzmová 1997
K. Kuzmová: Pottery from the Earth-and-Timber Fort at Iža, Bridgehead of Brigetio. *Rei Cretariae Romanae Fautorum Acta* 35, 1997, 45–49.
- Madyda-Legutko 1986
R. Madyda-Legutko: *Die Gürtelschmellen der Römischen Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*. BAR International Series 360. Oxford 1986.
- Malček 2000
R. Malček: Nález rímskeho dvojchého džbánu v Lieskovci-Hrádku. *AVANS* 1999, 2000, 82–84.
- Moravčík 1980
J. Moravčík: Nové archeologické nálezy v Považskom múzeu v Žiline. *AVANS* 1978, 1980, 175–179.
- Moravčík 1985
J. Moravčík: Archeologické nálezy v Považskom múzeu v rokoch 1981–1985. *Vlastivedný zborník Považia* 16, 1985, 5–42.
- Nevizánsky/Šalkovský/Zachar 2017
G. Nevizánsky/P. Šalkovský/T. Zachar: Archeologický výskum v Slovenskom Pravne. Príspevok k poznaniu metalurgie meďi v období eneolitu. *Kmetianum* 14, 2017, 37–47.
- Novotný 1969
B. Novotný: Výskum v Pohronskom Ruskove. *Musaica* 20, 1969, 19–25.
- Olędzki 1997
M. Olędzki: The role of the amber route in the infiltration of Przeworsk culture into the Middle Danube area. In: J. Čizmarová/Z. Měchurová (ed.): *Peregrinatio Gothica. Jantárová stezka*. Supplementum ad Acta Musei Moraviae Scientoae Sociales 82. Brno 1997, 63–77.
- Olędzki 1998
M. Olędzki: Rollenkappenfibeln der östlichen Hauptserie Almgren 37–41 und die Varianten Fig. 42–43. In: J. Kunow (ed.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren*. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5. Wünsdorf 1998, 67–84.
- Olędzki 2007
M. Olędzki: Roman knee fibulae with a semicircular plate on the head from present-day Poland. In: E. Droberjar/O. Chvojka (ed.): *Archeologie barbarů 2006*. Archeologické výzkumy v jižních Čechách. Supplementum 3. České Budějovice 2007, 113–117.
- Petrovský-Šichman 1964
A. Petrovský-Šichman: Predhistorické a včasnostredoveké osídlenie Slovenského Pravna. In: M. Chorváth (zost.): *Slovenské Pravno a okolie*. Banská Bystrica 1964, 27–56.
- Petrovský-Šichman 1965
A. Petrovský-Šichman: Severozápadné Slovensko v dobe laténskej a rímskej. *Vlastivedný zborník Považia* 7, 1965, 53–129.
- Pieta 1974
K. Pieta: Sídlisko z doby rímskej v Beluši. *Slovenská archeológia* 22, 1974, 89–106.
- Pieta 1982
K. Pieta: *Die Púchov-Kultur*. Nitra 1982.
- Pieta 1994
K. Pieta: Mittel- und Nordslowakei zur Zeit der Markomannenkriege. In: H. Friesinger/J. Tejral/A. Stuppner (Hrsg.): *Markomannenkriege – Ursachen und Wirkungen*. Brno 1994, 253–262.
- Pieta 1997
K. Pieta: Sídlisko púchovskej kultúry v Likavke. *AVANS* 1995, 1997, 146, 147.
- Pieta 2001
K. Pieta: Siedlung Liptovská Mara II und die Anfänge der Einflüsse der Latène-kultur im Westkarpatenraum. *Slovenská archeológia* 48, 2001, 315–346.
- Pieta 2008
K. Pieta: *Keltské osídlenie Slovenska. Mladšia doba laténska*. Nitra 2008.
- Pieta 2018
K. Pieta: Keltské osídlenie Slovenského Pravna. In: N. Vitanovská-Hrúzová (zost.): *Slovenské Pravno vo svetle nových poznatkov*. Turany 2018, 76–83.

- Pieta/Švihurová 2019 K. Pieta/M. Švihurová: Influence of the Przeworsk culture in the Púchov culture milieu. *Acta Archaeologica Carpathica* 54, 2019, 107–128.
- Póczy 1956 K. S. Póczy: Die Töpferwerkstätten von Aquincum. *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 7, 1956, 73–138.
- Póczy 1957 K. S. Póczy: Keramik. In: *Intercisa II. Geschichte der Stadt in der Römerzeit*. Budapest 1957, 34–98.
- Povala 1964 G. Povala: Sídlisko z doby rímskej v Slovenskom Pravne. *Študijné zvesti AÚ SAV* 13, 1964, 223–232.
- Pramene II, 1992 D. Bialeková (zost.): *Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až 13. storočia II. Stredoslovenský kraj*. Nitra 1992.
- Repka/Šebesta 2019 D. Repka/B. Šebesta: Protohistorické a stredoveké sídlisko v Klčove, okres Levoča. In: N. Beljak Pažinová/D. Repka (ed.): *Sedem kruhov Jozefa Bujnu*. Studia Historica Nitriensia 23. Supplementum 2. Nitra 2019, 501–517.
- Sedlmayer 1995 H. Sedlmayer: *Die römischen Fibeln von Wels*. Wels 1995.
- Stuppner 1984 A. Stuppner: Ringelsdorf. *Fundber aus Österreich* 22, 1984, 302–303.
- Šalkovský 1977a P. Šalkovský: Sídlisko z doby rímskej v Slovenskom Pravne. *AVANS* 1976, 1977, 261–262.
- Šalkovský 1977b P. Šalkovský: *Slovenské Pravno. Výskumná správa 11 680/86*. Archeologický ústav SAV. Nitra 1977. Nepochikované.
- Šalkovský 1989 P. Šalkovský: Komunikačno-obchodná stanica z doby rímskej v Slovenskom Pravne (?). *Slovenská archeológia* 37, 1989, 419–426.
- Šalkovský 2002 P. Šalkovský: Výšinné hradisko v Detve – protohistorické osídlenie. *Slovenská archeológia* 50, 2002, 99–126.
- Šalkovský 2018 P. Šalkovský: Sídlisko eneolitických kovoliatcov a osada z doby rímskej v Slovenskom Pravne. In: N. Vitanovská-Hrúzová (zost.): *Slovenské Pravno vo svetle nových poznatkov*. Turany 2018, 59–75.
- Švihurová 2017 M. Švihurová: *Osídlenie severného Slovenska v staršej dobe rímskej na základe sídliska Liptovská Mara III*. Dizertačná práca. Archeologický ústav SAV. Nitra 2017. Nepochikované.
- Tejral 1970 J. Tejral: K interpretaci severovýchodních prvků v hmotné kultuře moravské oblasti na sklonku starší doby římské. *Památky archeologické* 61, 1970, 184–212.
- Thomas 1960 S. Thomas: Studien zu den germanischen Kämmen der römischen Kaiserzeit. *Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege* 8, 1960, 54–215.
- Točík 1980 A. Točík: Pokračovanie záchranného výskumu v polohe Kňazova jama v Komjaticiach. *AVANS* 1979, 1980, 215–225.
- Topál 1993 J. Topál: *Roman cemeteries of Aquincum, Pannonia. The Western Cemetery (Bécsi Road) I*. Budapest 1993.
- Turčan 1986 V. Turčan: *Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica. Výskumná správa 11 680/86*. Archeologický ústav SAV. Nitra 1986. Nepochikované.
- Varsík 2004 V. Varsík: Zur Entwicklung der Quadischen Siedlung von Veľký Meder (SW-Slowakei). *Študijné zvesti AÚ SAV* 36, 2004, 257–275.
- Varsík 2011 V. Varsík: *Germánske osídlenie na východnom predpolí Bratislavy. Sídliská z doby rímskej v Bratislave-Trnávke a v okolí*. Archaeologica Slovaca Monographiae. Fontes XVIII. Nitra 2011.
- Varsík 2017 V. Varsík: Nádoby zdobené ozubeným kolieskom z kvádskeho sídliska vo Veľkom Mederi. *Zborník SNM* 111. *Archeológia* 27, 2017, 245–250.
- Varsík/Hanuliak/Kovár 2006 V. Varsík/M. Hanuliak/B. Kovár: Záchranný výskum v Beckove. *AVANS* 2004, 2006, 204–211.
- Zeman 2001 T. Zeman: Germánska kostěná a parohová industrie doby římské ve středoevropském barbariku. *Sborník Prací Filosofické Fakulty Brněnské University* M 6, 2001, 107–147.

Roman Period settlement in Slovenské Pravno

Revision of finds

Miroslava Kissová – Denisa Krčová

Summary

The settlement in Slovenské Pravno, site Lamošova Prašnica, was discovered at the beginning of the second half of the 20th century. Significant proofs of settlement (not only) from the Roman period began to occur during the building of houses, appertaining infrastructure and the exploitation of limestone and dolomite. The settlement area was researched by small rescue excavations and field surveys (*Petrovský-Šichman 1964; Pieta 1982, tab. LIII–LIV; Povala 1964*). The only expertly led excavation which was focused on the discovery of settlement area, was realized in the autumn 1976 under the lead of P. Šalkovský. He evaluated its results and published them in 1989 (*Šalkovský 1989*). The disruption and destruction of archaeological situations continued during following years. Field surveys took place sparsely here. Mainly sherds, which have been distributed in the deposits of several institutions, were discovered during them (*Both 2019, pers. comm.; Turčan 1986; 2019, pers. comm.*) Such rich collection of the material from the end of the Early Roman period led to the new evaluation of available resources on the basis of fresher results of theoretical investigation in this region.

The greatest part of analysed fund is represented by pottery which consists of a selection of typical ceramic fragments. It was possible to identify three parts of it, which reflect complicated situation at the end of the Early Roman period in the contact area of two cultural regions, at the time of a downfall of the Púchov culture and the expansion of Germanic Quads. Pottery which is possible to assign to the Púchov culture of the Early Roman period, has analogies at the settlement Liptovská Sielnica – Liptovská Mara III (*Švihurová 2017*) and also in the other north Slovak settlements. The thick-walled hand-formed pottery is represented by fragments of pot-shaped and bowl-shaped (eventually vase-shaped) vessels which we can assign to the younger phase of the Púchov culture. Typological scale of ceramic vessels is not too varied, despite that it shows great variability of shapes and decorations. The most common are fragments of barrel-shaped, resp. egg-shaped pots with mildly indrawn mouth, which are represented mainly by simple rims (Pl. III: 3, 6; IV: 4, 7, 11, 14; V: 4). The S-shaped pots with bent mouth, which occur also among the findings of the settlement Lamošova Prašnica in Slovenské Pravno, come into the forefront in the course of the phase B2 of the Roman period (Pl. III: 11, 13; V: 1, 8). The decorative motifs on pots are very rich and varied. Decorations are the most often placed on the neck of vessel, in the part from under rim to the maximum width of vessel, on the maximal width and on the rim of vessel. Incised decoration in various motives is mainly used: the scratches of finger and nail, nipping of the surface, incisions of various shapes and executions. Engraved decoration with channels, waves and half circles has been used in smaller scale as embossed decoration. Several decorative motives and elements which have occurred on the vessels of the sites of northern Slovakia were taken from the area of southwestern Slovakia. The share of Germanic elements in the Púchov pottery rised from the beginning of the 2nd century and was bound predominantly to the south and southwestern border areas of the Púchov culture.

Bowls with biconical body, which belonged to the characteristic representatives of this shape of the ceramic material from the settlement in Liptovská Mara III in the horizon B2 and B2/C1 of the Roman period (*Švihurová 2017, 147, tab. VIII: 1–3; XI: 8, 10*), are further found in the researched set (Pl. III: 12; IX: 7, X: 28). We are also encountering with the decorated bowls in the ceramic set from Slovenské Pravno, which are not very standard phenomenon in the case of the Púchov culture of the Roman period. The surface of one of the biconical bowls was decorated with horizontal nipping (Pl. V: 11).

The distinct portion of imported pottery from the Roman provinces, comparable with the situation at the settlements of Germanic Quads in south-western Slovakia, is also in the evaluated set from Slovenské Pravno. Self-coloured reddish pottery distinctly prevails over fine grey pottery in the typological representation of ceramics. Spectrum of the Roman provincial pottery from the settlement in Slovenské Pravno was restricted only to two main ceramic shapes – jugs and bowls. Other shapes like pots, or cups, which commonly occurred on Germanic settlements of southwestern Slovakia from the Early Roman period, are missing. In connection with previous fact it is interesting that relatively high number of fragments was assigned to jugs belonging to the Pannonian striped pottery, eventually to the painted ceramics (Pl. I: 1, 2, 6, 9, 12–14). Marbled decor occurred only in fragments (Pl. I: 5, 8, 9). It is questionable whether this characteristic selection of shapes and types has a relationship with the continual Celtic tradition (Celtic painted pottery) or it is connected with the preference of these types of vessels by the inhabitants of northern Slovakia. The second group of the Roman provincial pottery is represented by fine grey Pannonian pottery which includes fragments of ring-shaped bowls (Pl. II: 6, 8), bowls imitating terra sigillata of Drag. 37 with impressed stamping (Pl. II: 1–4, 7, 8, 10) and fragment of the ruff of the bottom of the small cup or bowl (Pl. II: 5).

The last group of pottery distinguished at the settlement of Lamošova Prašnica is represented by hand-shaped thin-walled vessels with polished or glazed (sometimes graphited) surface of grey-black to black colour which we can assign to the Germanic cultural milieu (Pl. VII: 5, 8–10; VIII: 12, 18; X: 1, 15, 17, 18). We can find analogic vessels on settlements of southwestern Slovakia as well as in the Przeworsk culture. We are discovering proofs of northern influences in

the material culture of northern Slovakia predominantly in the period before Marcomannic wars and during them when the Púchov culture ended. According to sporadic findings (mostly brooches found with the metal detector: *Pieta/Švihurová 2019*) it seems that Turiec region was as a part of northern Slovakia where the findings of the Przeworsk provenience occurred in increased rate. We cannot tell, based on present knowledge, in which way these objects were transported there and whether their increased occurrence was connected with the transit leading from the north to the south through the Turiec region.

According to obtained knowledge it seems that the settlement in Lamošova Prašnica was used the most intensively at the end of the Early Roman period in B2 and B2/C1. Chronologically sensitive findings as the fragment of iron brooch of Leonów type (Fig. 5), silver denarius of Antonius Pius (138–161) with the Roman stamping in years 140–143 and iron arrow head found during the research of *P. Šalkovský (1989, 420, fig. 3: 3–5)* or a fragment of Roman provincial knee-shaped bronze brooch of type Jobst 13C (*Jobst 1975, 67, 168–171; Sedlmayer 1995, 47*), a bony comb with the semiarched handle of type B–I according to *S. Thomas (1960, 62–64)* and various iron fragments, including two-part iron buckle with the rectangular frame of type AG–16 according to *R. Madyda-Legutko (1986, 49, 131)* which were handed over by *G. Madigár (Pieta 1982, tab. LIV)*, specify dating of the site to the second half of the 2nd century, thus B2/C1 of the Roman period. Beginnings of settlement however probably reach to the older period. Ceramic fragments, which suggest the use of this location in the 1st century BC and in the 1st century AD, occurred only sporadically in surveyed set (fragments of graphite situlae and situlae-shaped vessels and their imitations, fragments of barrel-shaped pots decorated by engraved lines). Elements typical for the beginning of the 2nd century occurred in the greater numbers. Possible continuity of settlement at the location Lamošova Prašnica to the beginning of the Young Roman period (as fragments of the Roman provincial vessels could suggest) is questionable.

Fig. 1. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Location of the settlement on the map of scale 1 : 10 000 (© GKÚ).

Fig. 2. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Location of the settlement on the map of scale 1 : 25 000 from 1952–1957.

There are visible places of exploitation from stone quarry and sand-pit (© GKÚ).

Fig. 3. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Feature no. 3/76 (according to *Šalkovský 1989, obr. 2*; modified by authors).

Fig. 4. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Feature no. 1 (according to *Povala 1964, obr. 2*; modified by authors).

Legend: a – shards.

Fig. 5. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Brooch of type Leonów found during the development-led excavation of *P. Šalkovský* in 1976. Photo by *P. Červeň*.

Pl. I. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected finds of the Roman-provincial pottery from the field survey. 1, 2, 4, 6, 7, 10–14 – in the year 1975; 5, 8, 9 – the field survey of *G. Madigár* from the year 1970; 3 – from feature no. G/70. 1, 2, 4–6, 8–14 – jugs; 3, 7 – small jugs/cups. Photo by *P. Červeň*; drawing by *D. Krčová* and *J. Gajdošíková*. Scale: a – 1–11; b – 12–14.

Pl. II. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected finds of the Roman-provincial pottery from the field survey. 1–4, 6–9 – in the year 1975; 5, 10 – from the feature no. G/70. 1–4, 6–10 – bowls; 5 – cup/bowl. Photo by *P. Červeň*; drawing by *D. Krčová* and *J. Gajdošíková*.

Pl. III. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected pottery from a excavation of *G. Madigár* in the year 1970. Trench I. Scale: a – 1–10; b – 11–13. Photo and drawing by *M. Kissová*.

Pl. IV. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected pottery from a excavation of *G. Madigár* in the year 1970. Trench II. Scale: a – 1–14; b – 15, 16. Photo and drawing by *M. Kissová*.

Pl. V. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected pottery from feature no. G/70 (1/70) excavated by *G. Madigár* in the year 1970. Scale: a – 1–7; b – 8–12. Photo and drawing by *M. Kissová*.

Pl. VI. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected pottery from field survey of *G. Madigár* in the year 1970. Photo and drawing by *M. Kissová*.

Pl. VII. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected pottery from field survey of *G. Madigár* in the year 1970. Photo and drawing by *M. Kissová*.

Pl. VIII. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected pottery from field survey of *G. Madigár* in the year 1970. Photo and drawing by *M. Kissová*.

Pl. IX. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected pottery from field survey of *G. Madigár* in the year 1970. Photo and drawing by *M. Kissová*.

Pl. X. Slovenské Pravno-Lamošova Prašnica site. Selected pottery from excavation of *P. Šalkovský* in the year 1976. 1–14 – trench I; 15–17 – trench IA; 18–28 – feature no. 3/76. Photo and drawing by *M. Kissová*.

Translated by Mgr. Lucia Nezvalová, PhD.

Mgr. Miroslava Kissová, PhD.
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK – 949 21 Nitra
miroslava.svihurova@gmail.com

Mgr. Denisa Krčová
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK – 949 21 Nitra
denisa.krcova@savba.sk

